

Bruno Apitz

Goli med volkovi

(ODLOMEK)

V bunkerju je bila grobna tišina. Förste je ležal s pod glavo prekrizanimi rokami. Kako pozno bi že utegnili biti? Zunaj je večni dež rosil čez taborišče.

Förste je zapadel v rahlo dremanje, iz katere se je nenadoma preplasil. Na hodniku je postalo živo.

Zaropotali so težki koraki. Förste je budno prisluhnil. Po korakih, ki so priskrpalji mimo njegove celice, je spoznal Mandrila. V bližini so odprli neko celico. Z Mandrilom sta hkrati prišla Reineboth in Kluttig. Svoje mokre plašče so odložili. Reineboth je sedel na vojaški postelji. Kluttig je hodil s svojo odpeto bluzo sem in tja. Na Mandrilovi mizi je stala mrtvaška lobanja, ki je bila znotraj razsvetljena. Zraven je ležal korobač iz dolgih usnjenih jermenov, spleten v prozni četverkotnik in opremljen z debelimi medenimi bobki; niso bili za okras.

Kropinski in Höfel, ki ju je Mandril pahnil noter, sta se opotekla v sobo. Njuna obleka je bila še mokra. Kropinski je stal sključen in je imel glavo globoko pogreznjeno med rameni. Strašno ga je zeblo. Tudi Höfel se je tresel od mraza. Čeljusti so mu drgetale. Hotel je premagati slabost in je krčevito ziskal usta, toda zobje se še tem močneje udarjali skupaj.

Reineboth je iz strokovnjaško ogledoval. Udarci so očito delovali. Počasi je vstal in se izprsil. «Poslušajta, vidva,» je zaničljivo rekel. «Danes opoldne smo se z vama še šalili. Zdaj pojde zares.» Spet je kot prvega pograbil Kropinskega.

«Kakor vidim, si našo nemščino prav dobro razumel. Lepo, moj sin.» Reineboth je vzel z mize korobač in Kropinskemu pred nosom mahal z njim.

«Kam ste spravili židovskega pamza?» Kropinski je gledal Reinebotha z bolešno potezo na ob-

trah in vlekel zanj kot za vrvi-
co pri zvoncu. Vsak potegljaj je
težo visečega telesa pomnožil za
stote, da sta obupno zavpila. Nju-
na obraza sta se prebarvala. Rei-
neboth je satansko igro spremljal
s prijaznimi besedami: «Da bosta
videla, da nismo zveri, vaju bo-
mo zdaj odvezali. Svetujem va-
ma, da sta nam za to hvaležna.»
Na mig je Mandril odvezal vrvi in
oba sta zdrknila na tla.

Reineboth se je spogledal s Kluttigom, ta mu je prikimal. Mandril je telesi naravnal ob steni v na pol sedeč položaj. Reineboth je s konico škornja privzdignil Höfllu visoko glavo.

«Kaj veš o Krämmerju?» Höffel je imel zaprte oči. Reineboth je nekaj časa čakal, potem je Höflov glavo spustil, da je padla nazaj na prsi. «Prav,» je rekel, «pa začnimo od druge strani. Kaj nam lahko poveš o sebi?»

Sekunde dolgo tišino čakanja je pretrgal Kluttig, ki je besno zatulil in začel oba brati kakor kak nogometiš.

«Bosta govorila, lopova?»

Reineboth, razumejši in bolj obvladani kot Kluttig, je tega zdržal od nadaljnje trpinčenja in mu namignil, naj zadevo prepuusti njemu. Sklonil se je k njima, ki sta ležala na tleh. «Poslušajta. Zdaj vaju bomo pustili v va-
šem mestem zraka in dobro preudarita. Ali nam bosta povedala, kaj hočemo vedeti, in bosta ostala živa, ali pa vaju bomo obesili za vrat, in potem vaju malč-ek ne bo imel nobenega ljubega strička več.»

Reineboth se je vzravnil in porogljivo rekel: «Pojdimo, gospod, pacienta potrebujeta mir za premišljevanje.»

Ključ je neumljeno trdo zaskrtil v ključavnici, luč je ugasil.

Noč je bila dobrotljiva. Njene varujoče ure so kakor zdravice roke neshišno polzele med njima. Försteju ni bilo treba več prisluškovati, vedel je, da je za danes končano.

Zaspal je. V celici pa, nedaleč od njegove, se je začelo šepetanje, tako tiho, da se je od tega komaj zrak zganil v prostoru.

«Kakšne hoteti vedeti imena od nas?»

Höfel na vprašanje Kropinskega ni odgovoril. Drug na drugega nagnjena sta stala ob steni, da bi v svoji mokri obleki ne zmrznila na ledenih cementnih tleh.

«Ti meni ne hoteti povedati?» je Kropinski spet začel brez nekega časa. Höfel je se zmeraj molčal. Pobesil je glavo, in tema ga je varovala pred tem, da bi mogel Kropinski videti njegov obraz. Njegovo vprašanje so se kot lemež zarila v Höflla in kot prst razrila staro krivdo. Bolečina njegovega srca se je zllila z bolečinami izmučenega telesa. Höfel se je razdrobil kot prhka kamnina. Zdal je še Kropinskega potegnil za seboj! Zaradi njegove krivde mora nedolžni z njim vred pretrpeti vse muke in iti z njim v getojsvo smrt. Iz te celice ne pelje nobena pot. Misleč, da je tu zaradi otroka, je Kropinski vprašal, zakaj hočejo iz njih iztisniti imena, ki niso v nobeni zvezi z otrokom. — Mraz cementnega zidu je Höfllu prediral premočni jopič. Od visenja ohromele roke so mrtvo visele. Kropinski ni več spraševal. Zapoljen je bil s svojo lastno stisko. Tudi njemu se je mraz zazilil vedno globlje v telo. Tema v njegovem celicnem zaboju je bila črna, odmrta, kapka neč, izrezana iz telesa zuna dihačje narave. Zdal nista imela ničesar drugega kakor svoje lastno srce, ki je bil v tako nenavadno živo kakor kaka marljiva ura.

Veseli obrazi na predstavi

DEVET AVTOBUSOV OTROK Z GORISKEGA IN SE DOSTI DOMAČIH JE TUDI V SREDO POPOLDNE DO KRAJA NAPOLNILO DVORANO KULTURNEGA DOMA PRI PREDSTAVI «OBUTEGA MACKA»

Tragedija in vzpon srbske vojske v Jakovljevičevi Srbski trilogiji

Srbski pisatelj Stevan J. Jakovljevič (1890-1962), po poklicu univerzitetni profesor botanike, je napisal več knjig, med katerimi roke neshišno polzele med njima. Försteju ni bilo treba več prisluškovati, vedel je, da je za danes končano.

Zaspal je. V celici pa, nedaleč od njegove, se je začelo šepetanje, tako tiho, da se je od tega komaj zrak zganil v prostoru.

«Kakšne hoteti vedeti imena od nas?»

Höfel na vprašanje Kropinskega ni odgovoril. Drug na drugega nagnjena sta stala ob steni, da bi v svoji mokri obleki ne zmrznila na ledenih cementnih tleh.

«Ti meni ne hoteti povedati?» je Kropinski spet začel brez nekega časa. Höfel je se zmeraj molčal. Pobesil je glavo, in tema ga je varovala pred tem, da bi mogel Kropinski videti njegov obraz. Njegovo vprašanje so se kot lemež zarila v Höflla in kot prst razrila staro krivdo. Bolečina njegovega srca se je zllila z bolečinami izmučenega telesa. Höfel se je razdrobil kot prhka kamnina. Zdal je še Kropinskega potegnil za seboj! Zaradi njegove krivde mora nedolžni z njim vred pretrpeti vse muke in iti z njim v getojsvo smrt. Iz te celice ne pelje nobena pot. Misleč, da je tu zaradi otroka, je Kropinski vprašal, zakaj hočejo iz njih iztisniti imena, ki niso v nobeni zvezi z otrokom. — Mraz cementnega zidu je Höfllu prediral premočni jopič. Od visenja ohromele roke so mrtvo visele. Kropinski ni več spraševal. Zapoljen je bil s svojo lastno stisko. Tudi njemu se je mraz zazilil vedno globlje v telo. Tema v njegovem celicnem zaboju je bila črna, odmrta, kapka neč, izrezana iz telesa zuna dihačje narave. Zdal nista imela ničesar drugega kakor svoje lastno srce, ki je bil v tako nenavadno živo kakor kaka marljiva ura.

va in taka, da pritegne vsakega bralca. Zato je ta obširen tekst z avtobiografsko pripovedjo in izvedljivo doganjanje pričevanje o prvi svetovni vojni in vrednih branja.

V prvi knjigi, posvečeni letu 1914, opisuje pisatelj svoja doživljanja v prvem letu vojne, neposredno po avstrijskem napadu na malo Srbijo. Pisatelj sam se je kot rezervni podoficer, artilerist, udeležil številnih bojev, med njimi tudi bojev na Ceru in sledečih si spopadov v Mačvi, kjer je v Srbom uspešno pregnati sovražnika prek svojih meja. Opis tednjih spopadov in doživljanj voja-

kov v borbah so izredno plastični, zanimivi pa tudi pretresljivi, saj so se avstrijski premoči postavili preprosti vojniki s pomanjkljivo in toliko večjo odločnostjo in pogumom. Res pa so mirni prvi zimi, ko je bila Srbija rešena sovražnikov, sledile ofenzive, ki so dokončno strle odprto. Srbska vojska se je morala umikati, izgubila je vse ozemlje. Ostala ji je predajala ali pa umik prek Črne gore in Albanije. Odlotičev je padla za drugo varianto in že tako onesposobljena armada se je trdi zimi, v snegu in lakoti, umikala prek gora v Albanijo, kjer so jo sprejeli zavzevniki in jo odpredali na otok Krf. O tem delu vojne pripoveduje drugi del Jakovljevičeve trilogije. Tretji del pa se začneja z letom 1916, ko so zavzevniki znova opremili srbsko vojsko in jo prepeljali na solunsko fronto, kjer so nadaljnji boji trajali še dve leti do zavzetja Kajmakčalana v makedonskih gorah in do dokončnega proboja fronte in zmage nad združenimi Nemci in Bolgari.

Pisatelj je bil kot vojak neposredno udeležen v vseh obdobjih srbske tragedije in je sam preстал vse ofenzive, boje in spopade. Zato je njegova pripoved izrazito avtobiografsko pričevanje o lastnih doživljanjih in dogodkih, ki jim je bil sam priča. V zadnjem delu se pisatelj nekoliko odmakne od opisov lastnih doživljanj in posreduje tudi doživljanja svojih bojnih tovarišev. Toda prva zadnja knjiga, ki je morda najboljša, kaže vso tehtnost avtorjevega prizadevanja, da bi dal svojim opisom značaj umetniške izpovedi. Čeprav je delo v pretežni meri omejeno na opisovanje zunanjih dogodkov, pa je vendar pisatelj vso snov preoblikoval v umetniško doganjanje, ki je morda v začetku manj, v zadnjem delu pa znatno bolj doganjanje. Tako je njegovo delo lep primer, kako je močeno tudi avtobiografske opise lastnih doživljanj literarno oblikovati, če ima le avtor smisel in notranjo moč, da to stori. Seveda pa je to delo predvsem vsekoli zanimivo, napisano privlačno, da bralca pritegne. Pripoved je vsekoli preprosta, realistična, prežeta s številnimi dialogi, mestoma prepletena z vojaškim humorjem, skratka taka, da bralca zagradi.

BRAZILSKA PEVKA MARPESSA DAWN, KI JE POSTALA ZNANA PO FILMU «CRNI ORFEJ», JE NA PRVEM SVETOVNEM FESTIVALU CRNSKE UMETNOSTI V DAKARJU PELA STARE CRNSKE MOTIVE JUZNOAMERISKE FOLKLORE. DANEŠNJE VEČER BO TELEVIZIJA (II kanal) ODDAJALA POSNETEK S TEGA FESTIVALA (MALIMBA, OB 21.15)

ŽE VSE DOLOČENO ZA 1967

Mednarodno tekmovanje v Arezzu bo posvečeno 400-letnici Monteverdija

Društvo prijateljev glasbe v Arezzu, ki že od leta 1952 z velikim uspehom prireja mednarodna tekmovanja pevskih zborov, je že objavilo razpis tekmovanja za leto 1967, ki bo od 23. do 27. avgusta v tem starodavnem toskanskem mestecu.

Tekmovanje bo tokrat posvečeno počastitvi IV. stoletnice rojstva komponista Claudia Monteverdija, in sicer tako, da bodo v polifonski kategoriji morali vsi nastopajoči zbori zapeti po eno Monteverdijevo skladbo proste izbire poleg seveda obvezne, ki pa ne bo Monteverdijeva.

V ostalem je iz razpisa razvidno, da glede strukture tekmovanja ni kakšnih bistvenih sprememb in da bodo zbori nastopali po kategorijah kot v prejšnjih letih. Teh kategorij bo pet, vključno z gregorijanskimi zbori in sicer:

I. kategorija (polifonska): mešani zbori z ne več kot 40 in ne manj kot 24 glasovi;

II. kategorija (polifonska): moški zbori z ne več kot 30 in ne manj kot 15 glasovi;

III. kategorija (polifonska): ženski zbori z ne več kot 30 in ne manj kot 15 glasovi;

IV. kategorija (folklorna): mešani, moški ali ženski zbori z ne več kot 40 in ne manj kot 15 glasovi.

Tekmovanje v gregorijanskem petju v dveh skupinah.

Vsi zbori bodo najprej nastopili v izločilnem delu tekmovanja, finalisti pa nato še v zaključnem delu, ki bo dal tudi zmagovalce v posameznih kategorijah.

V I. kategoriji bodo v izločilnem delu morali zbori zapeti: a) obvezno skladbo — Giovanni Pierluigi da Palestrina «Dies sanctificatus», motet za 4 glasove; b) v prosti izbiri — izvorno polifonsko skladbo iz cerkvenega izbora Claudia Monteverdija. V finalnem delu pa bodo zbori izvajali: a) obvezno skladbo — Ruggero Giovannelli «Di Vaghe fila d'oro»; b) v prosti izbiri — izvorno polifonsko skladbo iz posvetnega izbora Claudia Monteverdija.

V II. kategoriji bodo v izločilnem delu morali zbori zapeti: a) obvezno skladbo — Francesco Corcia «Tenebrae factae sunt», tretja meditacija iz «Passione secondo S. Giovanni»; b) v prosti izbiri — izvorno polifonsko skladbo iz cerkvenega izbora Claudia Monteverdija. V finalnem delu pa bodo zbori izvajali: a) obvezno skladbo — Orlando di Lasso «Quand mon mari vient de dehors», canzonetta za 3 glasove; b) izvorno polifonsko skladbo iz posvetnega izbora Claudia Monteverdija.

V III. kategoriji bodo zbori v izločilnem delu morali zapeti: a) obvezno skladbo — Costanzo Festa «Christe lux vera», motet za 3 glasove; b) v prosti izbiri izvorno polifonsko skladbo iz cerkvenega izbora Claudia Monteverdija. V finalnem delu pa bodo zbori izvajali: a) obvezno skladbo — Orlando di Lasso «Quand mon mari vient de dehors», canzonetta za 3 glasove; b) izvorno polifonsko skladbo iz posvetnega izbora Claudia Monteverdija.

V IV. kategoriji bodo zbori izvajali: a) v izločilni skupini prosti izbiri dve ljudski pesmi naspornega si značaja iz dežele, ali vsaj države, kateri zbor pripada; a) v finalni skupini po prosti izbiri dve pesmi (različni od tistih v izločilni skupini).

Nastop v IV. kategoriji je podrejen nastopu zborov v vsaj eni od ostalih treh kategorij. Za to kategorijo velja še posebej omeniti, da bo izbor izvajanih pesmi nudil ocenjevalni komisiji enega od elementov pri ocenjevanju.

Tekmovanja se bo lahko udeležilo največ 5 zborov, katerih izbira je poverjena predsedstvu tekmovanja po mnenju umetniškega vodstva. Vključitev ali izključitev bo posameznim prijaviteljem zborov sporočena v roku 15 dni po zaključnih prijavih. Prijavljanje zborov se bo nekretno zaključilo 15. aprila 1967. Prijave v dvojniki in v ta namen dostavljenih tiskovinah s priloženo takso 10.000 lir, je treba poslati na naslov:

Associazione Amici della Musica — XV Concorso Polifonico Internazionale «Guido d'Arezzo» — Piazza Grande 6 — Arezzo (Italia).

Za zmagovite zore so predvidene denarne nagrade, za pevovalce zmagovilih zborov in za najbolj oddane zore pa nagrade v umetniških predmetih. Denarne nagrade bodo prejeli prvi štirje zbori v vsaki kategoriji in sicer:

I. kat.: I. nagrada 500.000 lir, II. nagrada 300.000 lir, III. nagrada 200.000 lir, IV. nagrada 150.000 lir.

2. kat.: I. nagrada 300.000 lir, II. nagrada 200.000 lir, III. nagrada 150.000 lir, IV. nagrada 100.000 lir.

4. kat.: I. nagrada 250.000 lir, II. nagrada 150.000 lir, III. nagrada 100.000 lir, IV. nagrada 75.000 lir.

Gregorijanska skupina: I. nagrada 150.000 lir, II. nagrada 100.000 lir, III. nagrada 75.000 lir, IV. nagrada 50.000 lir.

Pri Mladinski knjigi v Ljubljani je izšla v knjižnici Levstikov hram še ena izmed pretresljivih knjig iz nacističnih taborišč. Knjiga «Goli med volkovi», s katero avtor Bruno Apitz «pozdravlja mrtve sobojnece vseh narodnosti, ki smo jih na tej žrtev polni poti morali pustiti v Buchenwaldu, kot prvi v posvetilu, je kljub vsepovsod ponavljajočim se grozovitostim nekoliko drugačna od drugih. Tudi v tej knjigi ne manjka opisov mučenja, vendar pa gre v življenju taboriščanov tudi za nezasišano novost. Neki jetnik, Zid, ki je prišel s transportom iz nekega drugega taborišča, je prinesel s seboj v kovčku majhnega otroka... In okrog vprašanja, kaj narediti z otrokom, skrivati ga v taborišču — ko je stvar že postala znana oblastnikom — in s tem morda žrtvovati tisoče oseb, ali otroka spraviti iz taborišča — okrog tega vprašanja se plete zgodba, ki dobi strašne oblike. Osebe v zgodbi pa to pot niso zgolj množica trpinčenj, temveč zavestni revolucionarji, ki se pripravljajo, da v pravem trenutku nastopijo z orožjem proti tlačiteljem in mučiteljem. — Ker je prav pri nas precej bivših internirancev iz Buchenwalda, jih bo knjiga gotovo zanimala, zlasti še, ker je avtor «mnogim obrazom dal njihova imena». (Knjiga se dobi v Tržaški knjigarni, Ul. sv. Franciška 20).

razu, nekaj prosečega je bilo v njej, Reineboth je svignil s korobačem po zraku. «Štel bom do tri, odgovori!» Kropinski je stisnil ustnice, obraz se mu je nakremžil, ko da bi hotel zajokati. «Ena, dve, tri...» Kropinski je močno zmajal z glavo. Reineboth ga je s korobačem vseprek bil po obrazu. Kropinski je divje zavpil, udarci so kar deževali. Oslepljen je omahnil nazaj, se zaletel v Kluttiga, ta ga je z brco sunil nazaj in Kropinski se je pod ploho udarcev opotekal sem in tja, dokler se ni stokajoč vsedel. Reineboth je neumljeno tolkel po padlem, ki se je divje valjal po tleh. Vse to se je zgodilo za Höflovim hrbtom. Höfel je stal z naprej molčo glavo, poslušal, kaj se dogaja za njim in odsotno gledal v sivi Mandrilov obraz. Ta je očito nekaj premišljeval in opazoval Höflov grlo, ki je pri požiranju šlo gor in dol. Nenadoma je Mandril položil Höfllu kremplje okrog vratu in palce pritisnil na grlo. Höfel je izgubil vid. Dušilo ga je in davilo na bljuvanje. V tistem trenutku pa, ko ga je zapuščala zavest, je spet dobil zrak. Mandrilov pritisk je popustil.

Höfel je težko dihal. Za seboj je slisal Kluttigovo vresče besenje in hropce glasove Kropinskega. Reineboth ni odnehal, dokler ni Poljak umolknil. Šele potem je vrge korobač Mandrila, ki ga je spretno ujel. Mladenčev obraz ni imel nič več prejšnje gladke negovanosti, bil je ogabno spaten. Reineboth je zapil prste v Höflove prsi in upehan od tepeža zasopel: «Zdaj si ti na vrsti!» Höflla se je Kluttig lotil od zadaj. Najprej mu je zvil roke nazaj, da se je zvil od bolečine. Nato mu je uprl koleno v križ in mu vzdignil roke tako visoko, da je Höfel spričo blaznih bolečin začel vpiti in se je zrušil na kolena. Tedaj je udaril Mandril. Z medenino okovan konec korobača je neumljeno svignil Höfllu po tilniku. Höfel je padel na obraz in pod udarci izgubil zavest.

Z očmi zazrtimi v svobodo zbornik literature s tematiko taborišč

Prav pred jugoslovanskim praznikom republike je založniški zavod Borec izdal svojevrsno knjigo, kakršne doslej še nismo imeli. Poznamo sicer zbornike z vojno literaturo, imamo zbornike partizanske poezije, partizanske proze in revolucionarne literature. Nismo pa doslej imeli zbornika literature, ki bi bila posvečena koncentracijskim taboriščem. In verjetno je tudi v svetovni književnosti malo takih zbornikov, ki bi obujali spomine na strahote koncentracijskih taborišč. Zdal torej imamo tudi knjigo slovenskega leposlovja s tematiko taborišč, zbornik, ki je izšel pod naslovom Z OČMI ZAZRTIMI V SVOBODO. Uredil ga je znani mariborski književnik Franc Filipič, ki je sicer izredno obsežno literarnemu delu napisal v svojem uvodnem razglabljanju podoben prikaz posameznih del raznih avtorjev, temveč se spušča tudi v podrobnejše razglabljanje in analiziranje tematike ter estetsko in idejno vrednotenje posameznih del. Pri tem seveda ne preze tudi ne poezije in svoja ugotavljanja dopolnjuje z ocenami drugih literarnih kritikov. Prav tako se dotika dramske tvornosti in tematiko in tako obširno ter na konkretnih delih prikazuje v slovenski književnosti.

Filipičev uvod je vreden branja, saj nam podaja ne samo pregled literarne ustvarjalnosti s tematiko koncentracijskih taborišč, temveč tudi podrobno analizo o moralnih problemih, ki so jih v teh svojih delih obravnavali slovenski pisatelji in pisateljice. Filipič pri tem razlikuje tri obdobja nastajanja tovrstne literature. Prvo obdobje obsega vojne dni in se konča leta 1950 z Vorančevimi objavami «lagerskih novel». To raz-

delek Umetnikova usoda je pričevanje o usodi umetnikov v taboriščih. Najobsežnejši je predzadnji razdelek z naslovom V senci smrti, ki prinaša poezijo in prozo s tematiko nemških taborišč. Prav tak je tudi zadnji razdelek z naslovom Onkray pekla so ljudje. Pod posameznimi naslovi se torej zvrste poezija in proza, pesmi, črtice, novele in odlomki iz romanov. Vsa ta obširna in pestra snov pa daje seveda tehten pregled tega, kar so na tematiko koncentracijskih taborišč ustvarili slovenski književniki.

V povojnih letih se preživeli fašisti in nacisti hladnokrvno spominjajo vojaških porazov, ki so jih doživeli v drugi svetovni vojni. Pobesnjajo pa, kadar jih človek spomni na njihove zločine v koncentracijskih taboriščih. Ne morejo namreč prenesti, da niso uspeli proti neoboroženim, proti nečemu, kar ni več šelo, kar je bilo oddisano. Na vse kriplje se trudijo, da bi spodbili sleherno pričevanje. Tako ugotavlja urednik v svoji uvodni besedi. Knjiga Z očmi uprtimi v svobodo pa je tako pričevanje. Pričevanje, ki ni samo dokumentarno, temveč umetniško oblikovan krik protesta, upora in vere v človeka. V vsem tem pa je njen trajen pomen.

Sl.Ru.

VENO PILON STANJEL (okr. 1925)

Barbizon - specializiran hotel za mlade ženske v New Yorku

Gostje sprejemajo samo na posebno priporočilo - V hotelu je poskrbljeno za vsestransko udobnost - Moškim je v hotelske sobe najstrože prepovedan vstop

Ravnatelj Connor je za gostje dobrohoten hišni oče - Vrtar Oscar in „Boy-Friends“

V dvajsetletnem obstoju si je hotel Barbizon v New Yorku pridobil po vsem svetu ne navaden sloves. Uprava hotela prejema dan za dnevom nešteto pism iz najrazličnejših delov sveta. S Kube, iz Švedske, Avstralije, Kanade, Mehike in seveda iz vseh ameriških zveznih držav. Sicer pa to niti ni tako nenavadno in za hotel, ki se šteje za mednarodnega, tudi nič posebnega. Vendar pa Barbizon ne ni čisto navaden hotel za kakršne koli tuje oz. turistične vsebine sveta. Njegov polni naslov se namreč glasi: **NEW YORK'S MOST EXCLUSIVE HOTEL RESIDENCE FOR YOUNG WOMEN**. Je torej „specializiran“ hotel za mlade ženske.

Barbizon je ogromno posloplje, saj ima 22 nadstropij in premore okoli 700 sob. V njem najdemo največje in največje udobnosti dekleta in mlade ženske, ki se mude v New Yorku le za kratko dobo ali so v tem mestu le mimogrede ali pa tudi, ki ostanejo v njem dalj časa.

Ceprav so dandanes dekleta samostojnejša kot so bila

nekoč, je še vedno mnogo staršev po svetu, ki le nočejo spustiti svojih hčera kar tako na slepo in svobodno v svet, ne da bi vsaj nekoliko poskrbeli za njih varnost. A še posebej velja to za tako veliko mesto kot je New York. In glede tega je hotel Barbizon pač edini svoje vrste na svetu, ker najdemo v njem zanesljivo varstvo in varnost mlada dekleta najrazličnejših slojev in poklicev, ki so prisiljena oditi zdoma in morajo preživeti nekaj časa daleč od domačega kroga. V Barbizonu so nastanjene študentke, risarke, modelerke, slikarke, kipe, pisateljice, gledališke igralkice, zdravnice, pravnice, poslovne ženske, učiteljice in profesorice, glasbenice, manekenke, plesalke in še vrsta drugih mlajših žensk najrazličnejših poklicev.

A Barbizon se razlikuje od drugih hotelov še v nečem. Vodstvo tega hotela namreč ne sprejme vsake ženske, ki se prijavi, ne glede na to, da je skoro menda vedno polno zaseden, in je treba čakati na vrsto včasih tudi po več tednov. Vodstvo Barbizona nam-

reč zahteva od vsake gostje priporočilo. In sicer trojno priporočilo. In potem ko gre prejem, ga še skrbno preveri. Poleg priporočila pa mora vsaka ženska, ki želi biti sprejeta v ta hotel, natančno navesti opravke, posel ali namen svojega bivanja v New Yorku. S tem so popolnoma izločene lahkoživke ženske, oziroma take, ki nimajo ne določenega posla ne poklica in prihajajo v to veliko mesto le z namenom, da bi ujele kakšno ugodno priložnost bodisi za zaposlitev ali pa moža.

Toda za tiste, ki jih vodstvo hotela sprejme, je to zadostno jamstvo za vsestransko varnost.

Zivljenje v Barbizonu je zelo udobno. Gostje se hranijo bodisi v zajtrkovalnici ali v jedilnici. V tem čemskem hotelu je poskrbljeno za druge potrebe številnih gostij. Imajo velik plavalni bazen, ki je gostjam na razpolago poletni in pozimi. Prostorno telovadnico, teraso za sončenje, bogato knjižnico, salon za pisanje, sprejemnico in družabno dvorano, glasbeno sobo, kot tudi prodajni oddelek, kjer si morejo mlade dame nabaviti nekatere nujne potrebščine. Skratka: vodstvo tega hotela si zelo prizadeva, da bi pripravilo svojim obiskovalkam kar se da prijetno in udobno bivanje v tem hotelu.

Važno in obenem zelo kočljivo je vprašanje moških prijateljev hotelskih gostij. Saj si skoraj ni moč misliti, da ne bi gostje tega hotela, ki so izvedine mlade, imele prijateljev. Toda hotelsko pravilo ne dopušča, da bi katerikoli moški, čeprav gre za očeta ali brata, prestopil prag hotelske sobe katekolo gostje. Noben moški torej ne sme stopiti v sobo hotela Barbizon, ne oče ni brat, ne zdravnik ne... V (S)aleški, 38. leta, od rotor, 42. era, 44. sarma, 46. Irak, 48. loto, 50. kava, 52. Sr, 53. Tbis, 54. Malaparte, 57. kolonada, 59. Aleko, 60. starina, 61. amol.

bivanja v tem hotelu trdo delati, bodisi da študirajo ali pa da se izpopolnjujejo v svojem poklicu. Čeprav izbaja večina deklet iz razmeroma premožnih družin, kajti oskrba v Barbizonu ni med najcenejšimi, se morajo vendarle že v tej dobi navajati, da znajo gospodarno ravnati s svojim denarjem. Kljub temu pa se dogaja, da katera teh deklet prekorači svoj proračun in porabi več kot je imela določeno za kak mesec. Zabava, oblake, poklicne potrebe in kdove še kaj. Tedaj si morajo pač znati pomagati s kakim stranskim zaslužkom, poiščejo si kako delo poleg svojega študija ali poklica. Po svoji zmogljivosti in tudi po prostem času, ki ga imajo. Kot prodajalke, družabnice, prevajalke ipd. Vendar ne ostane tako nadurno delo skrito budnim očem hotelskega vodstva. Saj je prav skrb in vedenje nadstojnikov in njihov življenj ena njegovih glavnih nalog.

Zgodilo se je, da se je neka mlada medicinka več noči vracala precej pozno v hotel. Potem se je jel za to zanimati hotelski upravitelj. Ugotovil je, da je bil vzrok tega poznega vračanja domov upravičen. Medicinka je namreč prevzela delo pomožne bolniške sestree. V takem primeru zadostuje potrdilo neposrednega predstojnika v službi. Seveda pa je čisto drugačna zadeva, ko kaka hotelska stanovalka le prevzema študira nočno življenje. Ako ne zaleže dober svet upravnikov, tedaj je prišel o tem obvestiti njene starše.

Hugh Connor, ravnatelj tega nenavadnega hotela ne bi rad imel vloge kakoga paznika ali strogega nadzornika. Nasprotno! V njem vidijo stanovalka njegovega hotela dobrohotnega hišnega očeta, do katerega se v sleherni stiski rade obrnejo in pri njem tudi največje popolno razumevanje in pomoč. Moralno in materialno. Pa najbilo težava finančne narave, poklicne in celo kadar je zadeva intimna, srčna ali sentimentalna. V primeru, ko ni prispel na določen dan v mesecu od domaček, priskoči Connor z nekaj dolarji gospodščini iz zaloge. Prav tako uredi on vse za primer kakih boleznij, poklicne zdravnik, pošlje po zdravila ali pa tudi poskrbi, v resnejšem primeru uredi vse, da sprejme hotelsko stanovalko v bolnišnico in tudi obvesti o tem njene starše. Mnogo let je že Oscar Beck

vrtar hotela Barbizon. Kot vsi dobri hotelski vratarji je več več jezikov, a v hotelu je faktotum. Pozna vse stalne hotelske stanovalec in vobče je ni skrivnosti, da Beck ne bi zanjo vedel. A najbolj ima „na piklo“ številne „prijatelje“ ki se na vse načine skušajo zmuzniti mimo njega v hotel. „Boy-Friends“ jih imenujejo. Pa se jim ne posreči. Tale doživljaj je povedal:

„Nekoč prihihi ves zasopel k meni neki mladenič, trdeč, da je zdravnik, a je imel kaj več kot dvajset let. Iz žepa suknila mu je strl stetoskop. Nujno da mora iti pregledat gospodično To in to. Ne boš! sem mu dejal. Ta trik je zelo star, prijateljček. In naglo je moral izginiti, če ni hotel, da bi mu jaz pri tem pomagal.“

Takle je ta newyorški hotel za ženske. Nič ni čudnega, torej, da je dobil tak sloves po vsem svetu.

S. A.

Znani sodobni ameriški pisatelj Truman Capote je priredil v New Yorku ekscentrični ples v maskah, ki je zelo mnogo stal in povzročil celo v tem veleumstu obilo zgledovanja bodisi zaradi velikega razspanja bodisi zaradi znanih osebnosti, ki so se ga udeležile. Na sliki vidimo princoso Leo Radziwill, sestro Jacqueline Kennedy, v maski na tem plesu.

ODLOČILNA NAJDBA MLADEGA FANTA

Važna vloga diamantov v okrasu in industriji

Prvi diamant so razstavili leta 1867 v Parizu in ga imenovali «Heureka»

Če boste iskali v najbolj znani svetovni enciklopediji «Encyclopaedia Britannica», ne boste našli imena Erasmus Stephanus Jacobs, in vendar je ta človek igral zelo važno vlogo v zgodovini človeštva. Lahko rečemo, da je z njegovim imenom posredno povezana cela vrsta človeških strasti: ljubezen, sovražstvo, zavist, oblastželjnost, obenem pa mnogo zavratnih dejanj, kot umori, izdajstva in še marsikaj drugega. Kaj je pravzaprav napravil ta Erasmus Stephanus Jacobs, doma iz Hoptowna v južnoafriški pokrajini Capetowna?

Jacobs ni napravil mnogo in vendarle dosti: našel je diamant. Kot mlad fant je nekoč hodil vzdolž brega reke Oranje in zagledal nekaj kar se je svetilkalo v pesku. Mali Erasmus se je sklonil, pobral

kamen in ga nesel domov. Kamen je bil tako lesketajoč, da je fant sklenil, da se bo z njim igral s sestrico najljubšo igro »pet kamenčkova«.

Jacobsonovi, holandski farmerji v Južni Afriki, niso bili bogve kako bogati, zato so bili v zelo dobrih odnosih s sosedi, od katerih so imeli večkrat potrebo. Ko je Erasmusova mati zagledala kamen, ki ga je sinček prinesel domov, je postala nanj pozorna in si ga začela ogledovati. Pokazala ga je nato sosedu Schalku van Niekerku, ki ga je začel občudovati in ga tudi rad sprejel, ko mu ga je Jacobsonova darovala.

Van Niekerk je nekaj časa nato kamen prodal potujočemu trgovcu Johnu O'Reillyju. Ta je kamen pregledal in občudoval njegovo trdoto, še bolj se je čudil, ko je z njim poskusil vrezati svoje ime v steklo in opazil, da je kamen rezalo steklo. Ni znano koliko je O'Reilly dal Niekerku, znano pa je, da je guverner pokrajine Capetown plačal O'Reillyju za taisti kamen 500 funtov šterlingov.

To se je zgodilo točno pred sto leti. Leta 1867 pa so omenjeni kamen razstavili na pariški svetovni razstavi in imenovali so ga «Heureka», ki v starogrškem jeziku pomeni »našel sem«.

Tako se je pričelo in kmalu je diamant zavladal po celotni svetu. Človeštvo je zamikalo to dragoceno kamenje, ki nima primerjave v naravi, prevzela ga je taka mrzlica, da se še dandanes ni opomoglo.

Da so diamante poznali že stari narodi, o tem ni dvoma. Poznali so jih stari Egipčani in drugi vzhodni narodi. Kako bi sicer razumeli, da je guverner Sir Philip Wodehouse plačal za navaden lesketajoči kamen bajno vsoto 500 funtov šterlingov, če ne bi že vnaprej vedel, da ima v rokah pravi diamant, ki ga je bil na bregu reke našel Erasmus Stephanus Jacobs.

Diamante je že osemsto let pred našim štetjem našlo neko južnoindijsko plemo, toda ni znano ceniti prave vrednosti teh kamnov in jih je smatralo za nekoriščno vrst zrnčastih gomoljev. Mnogo, mnogo let kasneje, nad dve tisočletji, so v Indiji začeli sistematično iskati diamante, toda najdbe niso bile bogve kako izdatne. Do 19. stoletja, dokler niso odkrili velikih ležišč v Južni Afriki, je bil diamant sicer zelo cenjen, toda trgovsko neuporaben dragulj, o katerem so nekateri ljudje,

ki gotovo niso nikoli videli diamanta, govorili, »da je ta kamen tako plemenit, da ga lahko imajo samo kraljice«.

Človeštvo je zajela prava diamantna mrzlica, toda iskalec, ki so polnoštevilno hoteli v Južno Afriko, niso imeli sreče in vsako iskanje je bilo brezuspešno, dokler ni leta 1869 neki domačin, na pol Bur, ponovno našel lesketajoč kamen — diamant. Tokrat je Schalk van Niekerk odhitel na kraj najdbe, komaj je zvedel za to. Od domačina je kupil kamen za petsto ovac, deset volov in enega konja in pri vsem tem je imel še mnogo dobička. Diamant je tehtal 83 karatov in je predstavljal čudovito krasoto. Toda ta še ni največji. Dandanes poznamo znamenite diamante kot so Koh-i-noor, ki ima 106 karatov, Pitt ali Regent, ki ima 136 karatov, 194 karatni Orlov in najdragocenejši med vsemi 516 karatni Cullinan I, ki krasi britansko krono.

Iz ljubljene knjige znamenitih žiriških juvelirjev Gübelin zveemo, da je diamant najbolj kvalitetno blago, ki drži svojo ceno. Vrednost delnič včasih pada, včasih se viša, devize niso zelo stabilne, cena zlata je ostala več ali manj na isti višini, toda cena diamantov so se od leta 1928 povzela za 150 odstotkov. Vsem gospodarskim zakonom navzlic ponudba ni neugodno vplivala na povpraševanje, čeprav je Brazilija samo od leta 1950 izvozila diamantov za 200.000 karatov. Kljub vsemu ta dragulj ni nehal biti dragulj.

Vprašajmo se sedaj, če je ta dragoceni kamen človeštvu res prinesel srečo. V nekem smislu je. Toda samo četrtina svetovne proizvodnje diamantov je namenjena okrasu. Danes si ne moremo več zamisliti moderne industrije brez ostalih treh četrtin proizvodnje. Torej samo majhni del teh dragoceni kamnov služi lepoti in ženski nečimrnosti, pa tudi za manj plemenite smotve, vse ostalo gre v industrijo, ki dandanes uporablja diamante, kot uporabljajo jeklo, premog, goriva in podobno.

Erasmus Stephanus Jacobs, najditelj diamanta, je umrl ubog, van Niekerk pa je obogatel. Kraj, kjer je reka Oranje napravila svoj zaklad, se še dandanes imenuje Hoptown, mesto upanja. Morda upanja vseh tistih, ki še vedno sanjajo o velikih bogastvih.

HOROSKOP

Veljaven od 18. do 24. decembra 1966

OVEN (od 21. 3. do 20. 4.) Neka druga oseba vas bo povabila na obisk in vam dala darove, ki vam bodo vrnilo vero v življenje in optimizem. Na delu boste imeli neke spore, toda pokažite se bolj velikodušne od oseb, ki vas obkrožajo in to bo konec koncev najslajše masčevanje.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.) Neka oseba, ki ste menili, da se sploh ne zmenja za vas, vam bo pokazala v vaši žalosti zelo globoko simpatijo. Na delu prilagodite se novim časom in opustite stare ideje. Če hočete ostati zdravi, dobro izberite hrano. Bodite previdni, vendar razboriti.

DVOJKCA (od 21. 5. do 20. 6.) V ljubezni boste dobro izbrali, ker vam bodo zvezde naklonjene. Na delu je potrebni še nekaj naporov, pa boste na konju. Ne bodite neodločni. Ogibajte se vlagi in severnemu vetru, kajti preti vam skrnina. Bodite bolj ljubeznivi, zlasti z ženskim svetom.

RAK (od 21. 6. do 20. 7.) V ljubezni položaj negotov, vendar boste dosegli zmago in srečo s pomočjo prijateljske in iskrene osebe. Na delu dajte nekoliko diplomatični, pa boste že v nekaj urah dosegli to, po čemer težite že mnogo časa. Zdravje se bo okrepilo. Previdnost je velika modrost.

LEV (od 23. 7. do 22. 8.) V ljubezni se bo obzorje polagoma razširilo. Neka oseba vam bo prvič priznala, da vam je v celoti vdana. Na delu boste morali uvesti nekaj novosti. Na vsak način bodite vedno dinamični. Bolela vas bodo jedra in pazite zato na dieto. Malo počitka vam bo koristilo.

DEVICA (od 23. 8. do 22. 9.) Ne zaupajte osebi, ki vam je vdana, zato delate veliko napako. Na vsak način ne smete biti ljubosumni in nadlegovati te osebe z mučnimi vprašanji. Če boste hoteli doseči na delu svoj smoter, vas bo to stalo nekaj napora. Zdravje bo ta teden izvrstno.

TEHTNICA (od 23. 9. do 23. 10.) V ljubezni boste srečni in tudi prijateljev vam ne bo manjkalo. Zapuajte ljudem. Na delu ne smete biti nepredvidni, sicer se bodo stvari obrnile vam v škodo. Sodelujte z ljudmi, ki so se rodili pod znamenjem dvojkove. Zaradi zdravja pojedite malce v hribe.

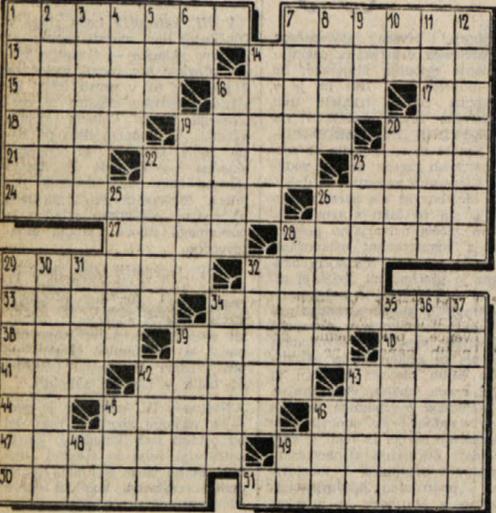
SKORPIJON (od 24. 10. do 21. 11.) Ljubezni vam bo imela bolj značilnega prijateljskega simpatije; mnogo užitek boste imeli od razgovorov. Na delu boste morali popraviti neko precejšnjo napako. Boste zelo zdravi in polni energij. Bodite altruisti in se ne boste prav nič kesali.

STRELEC (od 22. 11. do 22. 12.) V ljubezni vas bo rešil optimizem, čeprav boste zašli v kočljiv položaj, ker ne bo ljubljena oseba dovolj iskrena. Konec tedna boste lahko uresnili neke načrte v zvezi z delom. Zaradi zdravja pojedite zgodaj spat. Pazite na vid pred premočno svetlobo.

KOZOROG (od 22. 12. do 20. 1.) V ljubezni boste premagali neko veliko oviro. Neka oseba vam bo zaupala zelo intimitne zadeve in ne izdajte njene zaupanja. Na delu bo položaj nespremenjen. Glede zdravja jejte takšno hrano, da boste izločili sečno kisline. Bodite pri vsem bolj pazljivi.

VODNAR (od 21. 1. do 19. 2.) V ljubezni boste uresnili svoje želje in boste zadovoljni. Na delu se morate bolj organizirati in biti tudi bolj disciplinirani. Sedaj zapravljate preveč energije. Podnebje, v katerem živite sedaj, ni najbolj primerno za vaše zdravje.

RIBI (od 20. 2. do 20. 3.) Če hočete, da vas bo imela neka oseba rada, bodite bolj zadržani. Na vsak način pa bo tu di pozornost koristila. Na delu vas bodo priganjale neke osebe, toda le v vaše dobro, saj vam imajo rade. Hranite se z bolj lahko hrano. Ne bodite preveč sebični.

VODRAVNO: 1. avtobusno podjetje iz Kopa, 7. znetenje, drgnjenje telesa, 13. izključna pravica do izkoriščanja izuma, 14. žival, ki živi v brlogu, 15. mesna jed, 16. potomec romanskih naseljenec v Ameriki, 17. kemični znak za rubidij, 18. okenska navojnica, 19. japonski znanjnik minister (Ecusaburo), 20. spodnja plošev posede, 21. naslovni junak popularne Gotovčeve opere, 22. žensko ime, 23. angleški pisatelj kriminalnih romanov (John), 24. rodbinsko ime znamenitega nizozemskega slikarja Mora, 26. eden od vodilnih starogrških rodov, 27. francoski pisatelj (Claude, «Arlana»), 28. letos umrli slovenski glasbeni pedagog (Ado), 29. človek v pozni življenjski dobi, 32. ime avstrijskega filmskega komika Moserja, 33. zvezda repatica, 34. italijanski renesančni slikar (Andrea), 38. ime armenskega skladatelja Hačaturjana, 39. angleški pisatelj, avtor romana «Robinson Crusoe», 40. ime umrlega indijskega premiera Sastrija, 41. plačilna obveznica, 42. najvišji vrh slovenskega dela zahodnih Julijskih Alp, 43. živalske nože, 44. veznik, 45. spomladanska rastlina z vijoličastimi cvetovi, 46. kraj z mogočnim gradom severno od Trsta, 47. Abesinec, 49. glavno mesto Iraka, 50. prehod dneva v noč, 51. hladetina, žolca, zdriz.

RESITEV PREJSNJE KRIZANKE

VODRAVNO: 1. tabu, 5. pastera, 12. omara, 14. Partenon, 15. karantena, 17. saga, 18. at, 19. kost, 20. tron, 21. ječa, 24. Atene, 27. eta, 28. Ravel, 30. Raba, 32. as, 33. Sale, 34. prst, 36. F(ranc) S(aleški), 38. lata, 40. rotor, 42. era, 44. sarma, 46. Irak, 48. loto, 50. kava, 52. Sr, 53. Tbis, 54. Malaparte, 57. kolonada, 59. Aleko, 60. starina, 61. amol.

ARGONAVTI

NAVPIČNO: 1. program, 2. konglomerat, 3. ime treh pergamskih kraljev, 4. mitologija, 5. kratica nigerijske nacionalne zveze, 6. začetnik slovenskega pisatelja («Vitoska kronika»), 7. tanka kočica, 8. tropska rastlina z mesnatimi listi, 9. važna začimba, 10. kemični znak za srebro, 11. električna svetilka, 12. skropivo za sadno drevje, 14. švedska filmska igralka (May, «Plavi angeli»), 16. sodobni nemški pisatelj (Hellmut, «08-15»), 19. konj Kraljeviča Marka, 20. vrata, 22. francoski slikar, dosledni predstavnik impresionizma (Claude), 23. ameriški izumitelj telegrafskega aparata (Samuel), 25. prostor za žene v muslimanski hiši, 26. največji italijanski pesnik, 28. srbski dirigent in skladatelj (Oskar), 29. garje, 30. milijonsko mesto v jugovzhodni Kanadi, 32. perzijski pesnik iz 14. stoletja, 34. človek, ki mane lan, 35. načelnik, 36. nemški fašist, 37. izvoljenka Kralja Matjaža, 39. obvezna dajatev državi, 42. čepica, 43. vrh glave, 45. krajevni prislov, 46. reka v Švedski, ki se izliva v Botnijski zaliv (dolga 500 km), 48. z rimskimi številkami 999, 49. pritrilnica.

ZA VSESTRANSKO ENAKOPRAVNOST SLOVENSKE MANJŠINE

(Nadaljevanje s 1. strani)

Zadovoljivo stanje narodne manjšine je takrat, kadar je v odnosu do večinskega naroda enakopravna gospodarsko, politično in kulturno. O prvem pogoj za enakopravnost, v gospodarstvu, se na splošno malo govori in razpravlja. Prevečkrat se misli na kulturno avtonomijo kot zadostno jamstvo za enakopravnost. Toda Slovenci v Italiji v naših vsakdanjih izkušnjah občutimo na lastni koži, kako podrejeno vlogo igra narod zaradi tega, ker so naše pozicije v gospodarstvu nesorazmerno manjše od naše teže. Gospodarska podrejenost se nujno prenaša in negativno vpliva na naš politični in kulturni razvoj. Koliko otrok je bilo vpisanih v italijansko šolo zato, da je bilo očetu zagotovljeno delo? Koliko oziroma za službo je bilo danih pod pogojem, jasno izrečenih ali prikritih, da bo prosilec prenehal delovati v slovenskih prostevnih ali drugih družbenih organizacijah? Koliko utemeljenega ali neutemeljenega strahu je v mnogih ljudeh, ki so iz bojazni za kruh postali bolj mehki in spraviljši v mislijo, da je bolje, če jih nimajo za Slovence? In koliko je končno število tistih, ki so zaradi tega prenehali biti Slovenci. Ta neenakopravnost, ki se nanaša na odnos v gospodarstvu, ki se nanaša na manjšino — in tu imamo še nepopravne račune zaradi škode, ki jo je napravila uničujoča hita fašizma slovenskemu gospodarstvu — se nadaljuje tudi v državnih in občinskih podjetjih ter v podjetjih za državno udeležbo. Po svojem značaju bi morala biti ta podjetja pravična do vseh državljanov, toda v njihovih vodstvenih organih ni nobenega Slovenca, vsaj takega ne, ki bi bil postavljen tja zavoljo enakopravnega ravnanja in pravičnega zastopstva.

Gospodarska podrejenost

Razmeroma široka udeležba Slovencev v nekaterih panogah trgovine, v obrtništvu in gostinstvu je seveda izpodbuden element, toda spričo današnjega procesa koncentracije in integracije v gospodarstvu te razdrobljene pozicije izgubljajo pomen. Dva slovenska bančna zavoda in štiri hranilnice na Tržaškem in Gorškem so s svojim kapitalom, rezervami in vlogami daleč nezadostni in nesorazmerni s potrebami slovenskega gospodarstva v Italiji. Vloge vseh zavodov skupaj dosegajo nekaj nad 1% vseh vlog tržaških in gorških bank. Poleg tega so ti zavodi še bolj neenakopravni v tem, da ne morejo delovati na vsem ozemlju, kjer prebivajo Slovenci in nimajo oziroma imajo zelo omejena dovoljenja za poslovanje z inozemstvom.

Slovenski človek našega podeželja je lastnik obsežnih površin zemlje. Zemlja predstavlja vrednost, ki Slovence gotovo v gospodarskem oziru dela pomembnejša in predvsem samozavestnejša. V preteklosti je zemlja predstavljala za večino naših ljudi predmet življenja. Zaradi tehničnega in gospodarskega razvoja je se odstotek tistih, ki od zemlje žive, močno znižal. Vrednost zemlje se seveda ni zaradi tega znižala, predstavlja pa za tiste, ki od nje žive, edino bogastvo. Za človeka pa ima še vedno svojo objektivno vrednost.

V dvestih povojnih letih je bilo za razna naselja, za industrijsko cono in za naftovod samo na Tržaškem razlaščenih daleč nad 1000 ha zemlje, po veliki večini last Slovencev. Nad lahokot, s katero so razlaščali, in nad sramotno nizki ceni, ki so bile priznane razlaščenec, dokler se niso organizirano uprli ob razlaščitvah za naftovod, smo orokorci. Se posebej obojamo, da so se na razlaščenih in drugih zemljiščih gradila in se se gradilo naselja z izključnim namenom spreminiti etnični značaj nekaterih naših področij.

Kako so nastopili proti ljudem, ki niso imeli velikih močností braniti se? V gmojni stiski in spričo torkih neopolnjenih potreb so ti razlaščitvi sprejeli vsiljene cene. Mirne duše lahko trdimo, da so razlaščitvi ravnavali s toliko hladnokrvnostjo tudi zato, ker je šlo v večini primerov za lastno Slovencev.

Napoved novih razlaščitvah za naftovod in dolinski občini je zaradi obsežnih površin, namenjenih razlaščitvam, zbudila med slovensko javnostjo nemir. Strokovnim organizacijam je uspelo uresničiti pobudo za ustanovitve Konzorcija med razlaščitvi, ki bi združeni laže kljubovali in tako dosegli pravičnejšo odškodnino. Ta ustanovitev, ki pomeni prvo vrstno organizacijo akcije pri nas, je napovedovala novo obdobje v tem pogledu. Škoda, da ni uspelo, da bi se v okviru Konzorcija v katerem odboriki postrvalno in nesobično delujejo, zbrali vsi tisti priča-deti, ki so želeli organizirano

obrambo. Zaradi politične razdvojenosti in nestrpnosti je nastala še druga organizacija. Prišlo je še do večjih ločitvah duhov, do osebnih obračunov in do drugih neprijetnosti. Obžalujemo, da je do vsega tega prišlo.

Kljub vsem tem neprijetnostim so bile dosežene višje odškodnine, kakor kdajkoli prej, kar je nedvomno velik uspeh.

Za pravičen zakon o razlaščenju

Napovedujejo se nove razlaščitve za industrijsko pristanišče v Trstu, v načrtu je gradnja protosinhrotrona v Dobrodubu, predložen je bil osnutek za vinkulacijo tržaškega Krasa, govori se o velikem Trstu. Ponavljajo se stara pesem, da o vseh vprašanjih, ki tako živo prizadevajo Slovence, sklepajo mimo in brez njih. Čakajo nas torej težavne in odgovorne naloge, ki jih bomo morali samo v skupnem dogovoru dobro razčističiti in skupno braniti. Naj se zato odstrani vse, kar je negativnega, saj ni mogoče uspešno braniti zemlje in istočasno njo politično licitirati. Poisče naj se to, kar mora združevati: obramba pred razlaščitvami in obramba interesov razlaščenecv. Doseči moramo pravičo, da se je treba s prizadetimi pred vsako nameravano razlaščitvijo najmanj posvetovati in da bo sprejet tak deležni zakon, ki bo odpravil sedanje krivične določbe, do skrajnosti zaostri krivičnejše o javni koristnosti in učinkovitosti različnih pravice razlaščenecv. Do sprejetja novega deležnega zakona je treba prenehati z razlaščitvami po dosegu veljavnih predpisih.

Za uživanje politične in kulturne enakopravnosti slovenske manjšine v Italiji imamo določbe mirovne pogodbe, državne ustave in statuta dežele Furlanija-Juljska krajina ter posebno našete določbe Posebnega statuta kot sestavnega dela Londonškega memoranduma. Kako daleč je še danes naš položaj od uresničenia navedenih načel in določb? Ne moremo reči, da bi se danes napram Slovencev izvajala odtrita diskriminacija v zvezi s splošni, državljanstvi pravicami ceprav so nekodj posebej v Benetici, še ostanki prejšnjih časov. Takoj smo pa neenakopravni, ko gre za našo specifičnost, za naše pravice kot manjšine, za naš jezik. Enakopravnost odprave skrajna tam, kjer je treba nekaj posebnega ukrepati v naš prid. Razen Šolskega zakona in zakona o osebnih imenih so zadevne določbe ustave in deležnega statuta pa ni bila dana notranja pravna veljavnost.

O tem, da je zaščita manjšine potrebna, je bilo razčistično, kakor že povedano, v svetovni morali v OZN, v republiki Italiji pa v ustavodajni skupščini ob razpravi in sprejetju člena 6 ustave. Odrč bi bilo vsako ponavljanje te potrebe, če ne bi imeli opraviti s sodržavljani in italijanske narodnosti, ki se v svoji, blago rečeno, enonacijski zaverovanosti ne polablajo v specifičnosti manjšinske problematike in vidijo v formalni enakopravnosti že zadostne pravice za pripadnike manjšine. V posebnih zaščitnih ukrepih v prid manjšine pa vidijo nič manj kot diskriminacijsko večino. Celotno pravo, jim ne moremo zanikati demokratične miselnosti, naletimo glede tega na malone popolno nerazumevanje.

Ostajamo torej še vedno državljani druge in tretje vrste v odnosu do večinskega naroda, neenakopravni smo tudi v primerjavi s francosko v Dolni Aostri in nemško manjšino na Južnem Tirolskem. Ni nam dano, da bi prišlo do izraza vse naše narodne značilnosti in posebnosti, predvsem da bi upoštevajli svoj jezik v odnosu do javnih in sodnih oblasti. Naši bratje v Benetici in Kanalski dolini so potisnjeni v kategorijo državljani tretje vrste, kajti še danes jim uradna politika ne priznava, da so Slovenci. V sto letih pripadnosti Italiji niso bili beneški Slovenci deležni niti ene narodnostne pravice, kot da bi jih hoteli kaznovati za to, da so se na plebiscitu izrekli za Italijo, da so bili zvesti vojaki, da so lojalni državljani in poleg vsega še vztrajni volivci Krščanske demokracije.

Znava in znova moramo ponovljati, kateri bistveni členi Posebnega statuta se ne izvajajo, vedno znova moramo kritično ocenjevati dosežanje delo dežele Furlanije-Juljske krajine glede naš Slovencev. Z ustanovitvijo referata za slovensko manjšino pri predsedstvu deležnega odbora in priporocila parlamentu, naš izkoni prepoved netajna nacionalne mranje, je bilo sicer v okviru dežele nekaj storjenega, toda odlično premalto. Ne vemo, koga bi za to prej krivili, ali osrednjio vladjo, ki zanika deželi pravico spreje-

mati zaščitne norme glede slovenske manjšine, ali popolno pomanjkanje pobude vodilne skupine v deželi, da si to pravico na podlagi člena 3 statuta zagotovi ali vsaj izsili, naj se končno razčisti v tem pogledu pristojnost države in dežele.

Izboljšanje vzdušja pri nas in drugačen odnos do Slovencev na Tržaškem in predvsem na Gorškem po vladajočem sloju — v videmski pokrajini tega pojava še ni — smo v času, ko se je pojavil, iskreno pozdravili in ga tudi upoštevali, toda moramo ugotoviti, da je to prineslo malo otipljivega za slovensko manjšino. Zato zahtevamo dejanj in ukrepov. Naše stvari naj se globalno, celovito rešijo, in to za vse Slovence v Italiji, v tržaški, gorški in videmski pokrajini. Ali naj se to stori s sprejetjem enotnega posebnega zakona za zaščito slovenske manjšine, ali naj se sprejme več posebnih zakonov, ali naj se dopolnijo, odnosno spreminijo vsi tisti zakoni, ki bi nam dopolnili določljive pravice, ki jih terjamo, ali naj se Posebni statut uzakoni in se razširi na vse tri pokrajine, o vsem tem je mogoče govoriti. Glavno je, da se ta stvar kmalu in v celoti uredi. Gre za zagotovitev bodočnosti naše manjšine, zato ne pristajamo na reševanje z občujami ali po kapljicah, ker tako reševanje pelje k počasni toda vztrajni koroziji našega narodnega telesa, k

tako imenovani mirni asimilaciji Slovencev, zato ga kot sistem odklanjamo.

Za izvajanje določb posebnega statuta l. m.

S to našo zahtevo odločno terjamo tudi izvajanje Posebnega statuta londonskega memoranduma v celoti in se pri tem sklicujemo na dogovor Moro-Stambolič, da se je treba ravnati ne samo po črki, ampak tudi po duhu pri izvajanju skupaj prevzetih obveznosti. Od mešana italijanskega-jugoslovenskega odbora pričakujemo otipljive rezultate v pripravi, da ne bomo več prisiljeni izrekli trde kritike na njegov račun. Rezultatov pričakujemo predvsem v zvezi s tistimi členi Posebnega statuta, ki se pri nas ne izvajajo. Obsodili smo sistem toge reciprocitete pri obvezah glede izvajanja. Tako reciprociteta ni niti načelna niti v skladu z duhom dogovorov in naši manjšini ne daje upanja za skorajšnje izvajanje bistvenih določb statuta.

Glede šolstva zahtevamo v prvih vrstah razširitev šolskega zakona št. 1012 tudi na videmsko pokrajino, za začetek naj se pa tam prične vsaj s poukom slovenskega jezika v šoli. Za izpeljavo te zahteve je pa treba prenehati z dosedanjimi ustrahovalnimi metodami. Če ne predstavljajo slovenske šole na Tržaškem in Gorškem nevarnosti za integriteto in varnost države, zakaj naj bi to veljalo za Beneško Slovenijo in za Kanalsko dolino?

Nujna je izpopolnitev šolske mreže na Gorškem in Tržaškem, predvsem na področju strokovnega, glasbenega šolstva in strokovnih tečajev. Šolski zakon se mora v celoti izvajati.

Sele v zadnjih letih so nekatere najpomembnejše slovenske kulturne ustanove pri nas prejele podporo iz javnih finančnih sredstev. Podrobne podatke imamo, kolikšno podporo so prejemale nekatere naše članice. Primerjava s podporami, ki jih prejema sorodne italijanske ustanove je porazna. Slovenske gledališče je sicer priznan status izredne dejavnosti, kar je vsekakor napredek v primerjavi s prejšnjim položajem. Zato gre priznanje tistim, ki so to v uresnjem okviru veljavnih predpisov storili. Novo se snujoci zakon o gledališčih bo pa moral Slovenskemu gledališču v Trstu zagotoviti kritike vseh potreb iz javnih finančnih sredstev, da bo lahko delovalo najmanj v današnjem obsegu.

predstavnost manjšine priznati le v politična telesa izvoljene predstavnike, so prišli do spoznanja, da je mogoče od manjšine — in mi dodajamo: od dela manjšine — ki se neče formirati kot politična stranka, zahtevati tako formacijo zgolj zaradi možnosti sodelovanja, marveč je treba v takem primeru najti za manjšinsko predstavnost drugo načelo kvalifikacije. Zato gre naša zahteva za tem, da se slovenskima centralnima organizacijama... tudi formalno-pravno prizna status zakonitih predstavnikov slovenske narodnostne skupine na Korškem, kar konec koncev pomeni samo legalizacijo dejanskega ukrepanja. Le ti naj bi aktivno sodelovali pri vseh vprašanjih, ki zadevajo pravice in interese slovenske narodnostne skupine na Korškem.

Od strank, ki svojih vrstah vključujejo pri nas tudi Slovence, pričakujemo pri teh naših naporih ne samo razumevanje, ampak tudi podporo. Imeti zaupanje v avtonomno manjšinsko organizacijo, je pravzaprav povračilo za zaupanje slovenskih volivcev. Videti

konkurenco v manjšinski organizaciji pomeni, ne samo videti strahove tam, kjer jih ni, ker ne mara postati nadomestilo za stranke, ampak pomeni tudi določeno mero nerazumevanja manjšinske problematike, pomanjkanje poglabitve vanjo in zanemarjanje sodobnih progresivnih spoznanj in težej. V odklonilnem stališču nekaterih do manjšinskih organizacij vidimo tudi pretirano zaverovanost v stranko in njeno vlogo, ki je vendar zato tu, da pomaga pri reševanju in probleme v družbi razreševati, ne pa zavirati razvoja, ki bi lahko bil hitrejši.

S tem pa nikakor ne podcenjujemo važnosti krajevnih spoznanj med strankami. Stranke, za katere Slovenci volijo in ki so se odločile za sodelovanje v odborih predvsem v Trstu in Gorici, morajo seveda doseči otipljive obveznosti do slovenske manjšine in morajo tudi vztrajati, da bodo spoštovane. Navljamo pa, da imajo take pridobitve omejen značaj in morajo zato biti le komponenta globalnega reševanja naših vprašanj.

Odnos med manjšino in matičnim narodom

Bistveni element v delovanju naše zveze in njenih članov je bilo tesno navezovanje slovenske manjšine z matičnim narodom. V tej zvezi vidimo važen element za ohranitev naših značilnosti, brez katerih ne bi bilo mogoče naše polnokrvno življenje kot Slovencev. V zadnjih letih so v tem pogledu tudi druge slovenske skupine napravile korak naprej. Iz dneva v dan se tako lomijo še zadnji predskodki in zametujejo boleči ostanki preteklosti. Ta proces splošnega povezovanja z matičnim narodom je gotovo sad splošnega razvoja, je pa hkrati tudi sad odprtosti in zavestnih naporov naše zveze, njenih članov in zvezi bližnjega tiska.

Na naših srečanjih v Italijanski uniji za Istro in Reko smo skupno poudarili načela, na katerih morajo sloneti odnosi večine do manjšine in kakšne so s tem v zvezi dolžnosti večine. Spodajo pa ta srečanja tudi v okviru različnega mednarodnega razvoja in interesov med manjšino in matičnim narodom. Naši sodržavljani italijanske narodnosti so po večini še vedno dokaj gluhi

Zgoraj: Delegati SZDL Slovenije in Unione degli Italiani dell'Istria e Fiume. Spodaj: Gostje iz Koroške in Hrvatske

Kdo naj manjšinska vprašanja rešuje in kdo naj manjšino predstavlja

Postavljamo zahtevo, da je treba vsa še odprta vprašanja naše manjšine rešiti. Kdo naj ta vprašanja reši in kdo naj bo neposredni sogovornik?

Pri vsem tem moramo vzeti v poštev še to, da je obravnavanje manjšinske problematike v Italiji še vedno pogojeno z anarhističnimi predsodki o »višjih interesih države« in da zato prehaja v območje obrambe njene celovitosti. Vsaka manjšina je po tej logiki vsaj njen potencialni nasprotnik. Zato del vladnih strank sodi, da jo to področje presega njihovo torišče v ojemjenu besede in ga prepustijo nekim abstraktnim »poklicnicam«, ki pa konec koncev ne more biti nihče drug kot vlada. Te stranke se sicer ukvarjajo z našo problematiko na periferiji, pri nas, toda zaradi omejenega torišča rešujejo lahko obrambne probleme, kolikor jih sploh rešijo. Napram centru so pa ali neuspješne zaradi premajhne teže ali celo zaviralne, če so žrtve zgoraj navedenih predsodkov ali izrazja strankarskih koristi za vsako ceno.

Manjšina se mora obračati neposredno na oblastvene organe

Učelni zaključkov ne sprejemamo, ker je stvarnost drugačna, in končno moramo tudi mi terjati take poti za reševanje naših vprašanj, ki se nam zdijo najbolj primerne, in ki bodo prej pripeljale do cilja.

Prvi zaključek ne drži, ker je v sami Italiji praksa drugačna. Južno-tirolsko vprašanje se rešuje prek strankarskih sporazumov in kombinacij, temveč v dogovarjanju med Italijo in Avstrijo ter italijansko vladjo in predstavnikmi Južne tirolske ljudske zastopstva, ki je danes nesporna zastopnica tamkajšnje nemške manjšine.

Večji del Slovencev v Italiji, tržaški Slovenci, so zaščiteni v mednarodnem dogovoru, ki ga je dolžna država izpolnjevati. Stranke, ki so sestavljale vse vlade po podpisu tega sporazuma, so avtomatično obvezane izpolnjevati ga po prevzemu vodstva v državi, razen če se z ne bi dogovorile, da ga prekličejo. Jasn pa doslej noben vladni program ne vsebuje. Za izpolnjevanje obveznosti iz tega sporazuma se je vzpostavila relacija med Italijo in Jugoslavijo, ki sta sporazum podpisali, drugi strani pa med vlado in njenimi organi ter manjšino, s skromnimi uspehi sicer. No, javnih in sodnih oblasti. Naši bratje v Benetici in Kanalski dolini so potisnjeni v kategorijo državljani tretje vrste, kajti še danes jim uradna politika ne priznava, da so Slovenci. V sto letih pripadnosti Italiji niso bili beneški Slovenci deležni niti ene narodnostne pravice, kot da bi jih hoteli kaznovati za to, da so se na plebiscitu izrekli za Italijo, da so bili zvesti vojaki, da so lojalni državljani in poleg vsega še vztrajni volivci Krščanske demokracije.

O tako pomembnih stvareh, kot je globalna rešitev bistvenih problemov manjšine, bi se stranke lahko dogovorile le ob sestavi vlade. Toda manjšina ne bi bila več manjšina, če bi razpolagala s tolikimi štivilnimi vplivi pri sestavi katere koli vlade. To se pravi, da manjšina ne more biti subjekt v polnem pomenu te besede, če bi držalo načelo, da se bodo njene zadeve reševale izključno v dogovorih med strankami.

Nasprotno, manjšina je v takih medstrankarskih dogovorih

lahko samo objekt in drobiž za poravnavanje medsebojnih računov. Z drobižem pa se dolgo v ne plačujejo.

Pri vsem tem moramo vzeti v poštev še to, da je obravnavanje manjšinske problematike v Italiji še vedno pogojeno z anarhističnimi predsodki o »višjih interesih države« in da zato prehaja v območje obrambe njene celovitosti. Vsaka manjšina je po tej logiki vsaj njen potencialni nasprotnik. Zato del vladnih strank sodi, da jo to področje presega njihovo torišče v ojemjenu besede in ga prepustijo nekim abstraktnim »poklicnicam«, ki pa konec koncev ne more biti nihče drug kot vlada. Te stranke se sicer ukvarjajo z našo problematiko na periferiji, pri nas, toda zaradi omejenega torišča rešujejo lahko obrambne probleme, kolikor jih sploh rešijo. Napram centru so pa ali neuspješne zaradi premajhne teže ali celo zaviralne, če so žrtve zgoraj navedenih predsodkov ali izrazja strankarskih koristi za vsako ceno.

Tudi trditve, da moremo biti tržaški Slovenci samo v Slovenski skupnosti tvorci naše narodne politike in njen subjekt, je nevarna, ker danes ne more nihče jamčiti, da bo Slovenska skupnost v Trstu za vedno obstajala, vsaj v današnjem obsegu ne. Znanе so odkrite aspiracije Krščanske demokracije, da jo absorbira, v skupnosti sami pa že danes obstajajo sredobene sile. Kdo naj bi bil potem tvorec narodne politike in njen subjekt?

Treba se je dokončno spriznati z resničnostjo in se vdati v to, da pri nas danes ni mogoča ena sama krovna organizacija, ki naj manjšino zastopa in predstavlja. Treba je zavzeti dimenzijo in vlogo, ki ju realnost omejuje in po tem uravnava svoje bodoče delo.

Vesdržavne stranke, ki imajo v svojih vrstah Slovence in za seboj slovenske volivce, imajo v svojem programu obrambo interesov slovenske manjšine. Gotovo je, da je učinkovitost obrambe odvisna od objektivnih razmer. So pa tudi slabosti v strankah samih, ne samo zaradi pomanjkanja doslednosti na določenih sektorjih, ampak predvsem zaradi dejstva, da stranke same ne morejo povsem reševati manjšinskih vprašanj. In to ni nič novega. Tudi v najbolj napredni družbi, kjer hočejo revolucionarna gibanja manjšin bi morale pomagati razbiti predsodke o manjšinah in že omenjeno zaverovanje v enonarodno državo. Na noben način pa te stranke ne bi smele zavirati razreševanja teh problemov s tem, da se postavijo med manjšino in vlado. Tega ne bi smele početi zaradi iskanja političnih koristi ali celo zato, da bi služile kot filter in tako pripomogle k temu, da bo manjšina še vedno objekt dogovarjanja.

Odgovor, kdo naj zastopa našo manjšino v teh dogovorih, mora sloneti le ob upoštevanju dejanskega političnega položaja pri nas. Predvsem ni mamo take slovenske politične organizacije, ki bi po svoji moči lahko predstavljala vse ali vsaj veliko večino Slovencev v Italiji. Zadnje volitve na Tržaškem so imele v tem pogledu skoraj prelomni značaj zaradi tega, ker je sionelo vse predvolilno argumentiranje in utemeljevanje Slovenske skupnosti v poudarjanju potrebe po vselostovski reprezentativni organizaciji, ki naj bi spremljala manjšino v subjekt dogajanj v zvezi z njenimi pravicami. Rezultati volitev so pokazali, da je kljub tako vahljivim argumentom ostala volilna struktura med Slovenci nespremenjena. Večina slo-

srečanjih v letu 1965. Še točneje nam njen značaj prikazuje poročilo njenega predsednika Antona Bormeja na zadnjem običnem zboru lanskega oktobra: »Unija mora utrditi svojo avtonomno stališča v presoji vsakekratne situacije. Do skrajnosti mora razvijati lastne pobude, s tem da začneja posamezne akcije. Ne sme se zadovoljiti z golim sprejemanjem zunanjih pobud, ampak se mora vedno postaviti na prvo mesto pri opravljanju svoje funkcije, in naprej: »Nemadomestiljiva je prisotnost unije povsod tam, kjer se obravnavajo problemi italijanske narodne skupnosti. Naša Slovenska kulturno gospodarska zveza je nastala tudi iz potrebe, da pripomore veliki delu slovenske manjšine v Italiji, da postane subjekt dogajanja v zvezi z njo. Dosedanja dejavnost naše Zveze je v celoti potrdila to njeno poslanstvo. Bila je gonilna sila pri oblikovanju stališč in zahtev Slovencev v Italiji. Bila je tolažna razpoloženja in želja Slovencev. Njen avtonomni položaj je vedno dovoljlo zavzemati stališča, ki so bila v nedvomno objektivno korist manjšine. Ni bila obremenjena s kakršnimkoli lokalnimi dogovori, ki bi jo omejevali v pobudah. Ne obremenjuje je niti volilno niti prestižno ljubosumje, zato je lažje opravljalna vloga povezovalca, pomirjevalca in vsklajevalca med strankami in organizacijami, ko je šlo za skupne koristi.

V njej vključene organizacije s prosvetnega, kulturnega, glasbeno-pedagoškega, strokovnogospodarskega in podpornega področja so si s svojo intenzivno dejavnostjo, resnostjo in nepristransko pridobilo tek ugled pri Slovenceh v Italiji, da so postale nemadomestilive in večina izmed njih že splošnoslovenske.

Rečeno je že bilo, da sta si obsrednji manjšinski organizaciji koroških Slovencev že zagotovili legitimacijo zastopstva manjšino. V programu Zveze slovenskih organizacij na Korškem bomo utemeljile zahteve, da se to tudi uzakoni: »Za predvoljni kongres nacionalnih manjšin, ki so v začetku kot

ramo sadove, ki jih danes občutimo, spreminiti v otipljive. In doseči jih moramo mi s našo vztrajnostjo, postrvalnostjo in potrežljivostjo.

Morda je to poudarjanje od večno spričo tako razveljavljeno, kajti bilanca delovanja SKGZ, njenih članice in drugih slovenskih organizacij v Italiji je pozitivna. Mnogočinski udeležba in interes izvirata iz potrebe neenakopravnosti ljudstva, da se uveljavijo. Za stopnja višja je težnja, ki izhaja uporne želje, da bomo z intenzivnim delovanjem bolj odprali naš položaj pa terja, da grmo še za stopnjo višje: dejavnost manjšinskih ustanov in organizacij z vseh področij morajo biti tudi po kvaliteti višja povprečja pri nas. Tudi z višjo kvaliteto bomo lahko odtehtali kvantiteto, ki nas na vsake koraku obkroža.

V Trstu, 17. decembra 1966

Kako je v Jugoslaviji in na Koroškem

Pričakujemo torej, da bo večina ukrepala, kajti tudi mi si želimo, kakor vsi ljudje na svetu, vzdušje, v katerem bomo čutili solidarnost vseh ljudi. Naj se ustvarijo take razmere, v katerih bomo vedno manj čutili, da smo manjšina, da se bomo torej čutili enakopravni na vseh področjih družbenega živ-

r ž a š k i d n e v n i k

Danes, NEDELJA, 18. decembra
Radko
Sonce vzide ob 7.41 in zatone ob
16.22. Zlata dneva 8.41. Luna
vzide ob 12.04 in zatone ob 22.50.
Jutri, PONEDELJEK, 19. dec.
Urban

Vreme večerj: najvišja temperatūra
8,4, najnižja 3,9, ob 19, uri 6;
višaga 65 odst., zračni tlak 1026,6
raste, brez vetra, nebo jasno, morje
je mirno, temperatura morja 12,1
stopinje.

V PETEK PONOČI MED KD, PSU, PRI IN SS

Pogajanja za obdore levega centra naletela na težko premostljive čeri

Republikanci nameravajo nasprotovati ponovni izvolitvi Hreščaka za odbornika
Callegari (PSU) ne bo odstopil in koristi Mocchia - Spremembe v odboru miljske občine

Drugi sestanek strank levega centra za sestavo občinskega in pokrajinskega odbora, kakor tudi za sestavo političnega sporazuma in za dnevni upravnih programov, ki se je začel v petek okrog 22. ure, se je zavlekel dolgo in noč. Predsednik posameznih strank so začeli razpravljati o osnutku političnega sporazuma, ki ga je predložila Krščanska demokracija na prvem sestanku. Razprava je bila precej sramežljiva in ni priložilo nobenih konkretnih usklajevalnih pogovorov. Posameznih strank so začeli razpravljati se je bolj razločno in zavlekla potem, ko so predložili svoj osnutek političnega sporazuma z združenimi socialisti. Med razpravo je bilo danih tudi mnogo spreminjalnih predlogov in pripomb ki posemeznim strankam. Dusan Hreščaka se je še bolj razločno in zavlekla potem, ko so predložili svoj osnutek političnega sporazuma z združenimi socialisti. Med razpravo je bilo danih tudi mnogo spreminjalnih predlogov in pripomb ki posemeznim strankam.

Danes brez vlakov

Sinoči ob 21. uri se je po vsej državi, kakor tudi v Trstu, začela stavka železničarjev, ki se bo zaključila danes ob 21. uri. Železničarji zahtevajo izboljšanje delovnega urnika, do stavke pa je prišlo, ker vodstvo uprave železnice ni hotelo sprejeti zahtev sindikalnih predstavnikov železničarjev. Kot običajno bo na najvažnejših progah obrambno ministrstvo uvedlo vojaške avtobuse.

Danes brez vlakov

Sinoči ob 21. uri se je po vsej državi, kakor tudi v Trstu, začela stavka železničarjev, ki se bo zaključila danes ob 21. uri. Železničarji zahtevajo izboljšanje delovnega urnika, do stavke pa je prišlo, ker vodstvo uprave železnice ni hotelo sprejeti zahtev sindikalnih predstavnikov železničarjev. Kot običajno bo na najvažnejših progah obrambno ministrstvo uvedlo vojaške avtobuse.

ZARADI STAVKE V LADJEDELNICI SV. MARKA

Simbolična splavitev poljske ladje «Ziemia Wielkopolska»

To je zadnja iz serije štirih enakih 22.000-tonskih tovornih ladij, ki so jih CRDA zgradile za varšavsko družbo «Centromotor»

Včeraj dopoldne bi morala biti v ladjedelnici Sv. Marka splavitev poljske ladje «Ziemia Wielkopolska», ki jo CRDA zgradila za Poljsko. Splavitev pa ni bilo simbolična (ladja je namreč ostala na splavišču) zaradi stavke delavcev v ladjedelnici, ki se je začela večerj opoldne in se bo zaključila jutri ob 6. uri jutraj. V sindikalnem ponudbi je rečeno, da je stavka bila proglašena v protest sprčo dejstva, da doslej še ni bila sprejeta zahteva sindikalnih organizacij v Trstu, da bi se udeležili ponovnega sestanka pri pristojnih ministrstvih, na katerem bi nadaljevali s proučevanjem vprašanj, povezanih s preureditvijo pomorstva.

Smrtna nesreča pri Sesljanu

Na tržiški cesti blizu Sesljana se je večerj opoldne ob 17. uri pripetila huda prometna nesreča, pri kateri je izgubil življenje 69-letni Henrik Legiša iz Devina št. 16. Nesrečnik se je napotil čez cesto v trenutku, ko je proti Opčinam s tovornjakom «GM tigrotto» TS 6221 prihajal 46-letni Pasquale Inello iz Drevodca Campi Elli št. 41. Sofer je v zadnjem trenutku opazil pešca in ni utegnil pravočasno zavreti težkega vozila. Z vsa silo je treščil vanj in ga vrgel nekaj metrov naprej, kjer je priletni možki obležel življenje. Povzročitelj lobanje in hudih notranjih poškodb.

Nesreča v pristanišču

Sinoči se je v Starem pristanišču ponesrečil 59-letni delavec Eugenio Jurman iz Ul. Pleta 29, ki je na neki alpski ladji pomagal pri raztovarjanju tovora smole. Nenadoma je bil izvrgel v levo nogo ter mu se zlomil. Ponesrečen so odpeljali v bolnišnico in ga s prognozo okrevanja v 30 dneh sprejeli na ortopedski oddelek.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 17. decembra 1966 se je v Trstu rodilo 8 otrok, umrlo pa je 8 oseb.

UMRLI SO: 61-letni Dante Tofful, 80-letna Erminia Mond, 81-letni Giorgio Dapas, 79-letna Maria Girald, vd. Dudine, 72-letni Giuseppe Rosa, 58-letni Enrico Delfino, 57-letni Battista Zonch, 61-letna Rosina Capel, OKLICI: tapetnik Mario Luxa in trg. pomočnica Nevia Gregori, železničar Eugenio Goslino in gospodinja Rosalia Aita, delavec Nazario Jeremian in gospodinja Ida Angelini, trg. pomočnica Ferruccio Galina in šivilja Lauretta Gustin, uradnik Giovanni Sacchi in učiteljica Maria Luisa Bignoni, risar Aldo Gasparini in uradnica Marianna Panceva, mesar Tilo Lupi in delavka Franca Rossi-Iaculin, uradnik Francesco Ambrosiano in pomočnica Giulia Armano, elektrotehnik Nicola Giovanni Folio in geometer Adriana Bernardi, graver Renzo Fosenelli in frizerka Miranda Descoevich, funkcionar INPS Adalberto Benassi in uradnica Liliana Benevoli.

URARNA - ZLATARNA

LAURENTI
Trst, Largo S. Santorio, 4
Tel. 723240
Bogata izbira najboljših svetskarskih znamk ur in zlatnine ZA POROKE IN KRSTE
Poseben popust!

ZASEDANJE O MESTNIH IN MEDMESTNIH PREVOZH

Danes razprava in zaključki na osnovi včerajšnjih poročil

Zasedanje je vodil predsednik upravnega sveta Aegata dr. Stasi, poročili pa sta podala dr. Pototschnig in prof. Fontanella

Včeraj dopoldne se je začelo delovno zasedanje o javnih mestnih in medmestnih prevozh. Zasedanje je otvoril predsednik upravnega sveta podjetja Aegat dr. Stasi, nakar so zborovalci, ki so prisli iz vseh treh pokrajin dožele, pozdravili tajnik Zdrženja občinskih prevoznih podjetij dr. Giacchetti, podpredsednik delnega odbora dr. Giacometti in občinski odbor za industrijska podjetja dr. Vasotto.

DANES NA OPCINAH

Komemoracija Pinka Tomaziča in tovarisev
Ob 25-letnici ustrelitve Pinka Tomaziča in njegovih tovarisev bodo danes ob 15. uri komemoracija na strelišču na Opčinah. Govorili bodo Eugenio Laurenti, Jelka Grbec in dr. Bruno Pincherle. Komemoracija priredi združenje ANPIA s sodelovanjem združenj ANPI, FIAP in združenja bivših političnih deportirancev.

OBČINSKI UPOKOJENCI

lahko prevzamejo svojo 13. pokojnino ob jutri dalje pri okencih občinske zakladnice v Ul. Nordio.

Ustanovitev gospodarsko socialne konzulte za kmetijska vprašanja

Po zgledu podobnih pobud v nekaterih drugih italijanskih pokrajinah, so se dni tudi v Trstu ustanovili gospodarsko-socialne konzulte za kmetijska vprašanja, ki bo delovala v okviru pokrajinske zveze neposrednih obdelovalcev zemlje (Federazione provinciale coltivatori diretti). Konzultni predsedur dr. Rustja Trainer. Na prvem sestanku so člani vili v pretres predvsem naslednja vprašanja: cena za odkup mleka pri tukajšnjih živinorejcih, zavarovanje proti negodam za dvovalstnike: cena za dobavo vode v kmetijske namene; izvajanje drugega zelenega načrta in kmetijsvo v trški pokrajini; zavarovanje proti todi.

Češkoslovska zagotovila udeležbo na sejmju 1967

Češkoslovska zbornica za zunanje zadeve je pripravila načrt za sodelovanje na nekaterih mednarodnih sejmskih prireditvah v letu 1967; v Italiji bodo češkoslovska podjetja prispevala leto nastopila v Parizu, Milanu, Veroni in v Trstu. Na nedavnem zasedanju mešane italijansko-češkoslovske trgovske zbornice v Milanu so italijanski gospodarski krogi izrazili prepričanje, da bi bilo za Češkoslovske zelo koristno, če bi ta sodelovala tudi na mednarodnih sejmskih prikazih v Cagliariju, Bariju in Palermu.

Še 200 milijonov lir za novi študentski dom

Na predlog vladnega komisarja dr. Cappellinija je komisija za Trst na svoji zadnji seji odobrila nakazila 200 milijonov lir za gradnjo novega doma za študente. Prispevek bodo dali v obrokih v treh prihodnjih poslovnih letih. Pri tem je treba omeniti, da je delčna uprava že odobrila za gradnjo tega doma 230 milijonov lir. Ker bo gradnja z omladnjo stala 400 milijonov lir, bo ostalih 30 milijonov dal na razpolago podporna ustanova univerzitetnih študentov.

Ugotovljena «napadala» na študenta v Ul. del Rivo

Samo dan po izvršenem napadu na 26-letnega študenta Alberta Giolotta iz Cordenonsa, o katerem smo poročali v naši petkovi številki, so agenti letalskega oddelka policije zasledili oba napadala, ki sta pravzaprav samo goljufa. Gre za 26-letnega Vittoria Di Lernio iz Ul. delle Docce 5/1, starega znanca policije in 34-letnega elektricarja Benita Catapana iz Ul. Metastasio št. 15.

REJNJI OBČNI ZBOR ZDRUŽENJA KRVOJADALCEV

V dvorani kina Fenice bo danes ob 9. uri redni občni zbor združenja krvodajalcev.

Včeraj-danes

DELAVEC Tullio Bonifacio in barista Annamaria Crazip, zdravnik Antonello Missaglia in profesorica Marta Gruber, častnik Alfiero Ricci-Maccacari in uradnica Silvana Costamagna, delavec Gaetano Rubino in gospodinja Luisa Claudio, strojni kapitan Gianfranco Finzi in učiteljica Maria Gabriella Troni, industrijski izvedenec Lorenzo Hömann in uradnica Rossana Brunel, železničar Vito Umberto Pastore in gospodinja Emilia Rosa Cepparo, brivec Giacinto Bonomo in trg. pomočnica Rossana Corsi, fizik Marco Boti in fizik Flora Pempinelli, tiskar Fabio Bartole in gospodinja Eugenia Vasotto, livar Gio. vanni Levovich in snalžica Giuliana Antonini, uradnik Aldo Faenzi in učiteljica Paola Grandi, trgovec Livio Grimalda in uradnica Giovanna Micheli, pomorski strojniki Antonio Michelini in gospodinja Nerina Contento, pomorski Stelio Indiano in otroška negovalka Maria Andreassi-Pozzi, pleškar Franco Brendolan in vzgojiteljica Maria Assunta Simonetti-D'Alessandro, uradnik Giovanni Giurip in kemik Aurelia Grad, barist Giorgio Greci in delavka Liliana Vignini, delavec Gino Galatotto in Annunziata Florio.

SLUŽBA OBČINSKEGA ZDRAVNIKA

Za vsak nakup nad lir 3.500 DOBITE ZASTONJ STEKLENIKO PENEČEGA VINAI

vljudno vabi
člane
in prijatelje
na odprtje

KOLEKTIVNE RAZSTAVE
SKUPINE SLOVENSKEH
LIKOVNIH UMETNIKOV

«OBUTI MAČEK»

otroška igra v dveh delih
danes, 18. t. m. ob 16. uri
Uprava Slovenskega gledališča
Kolektivna predstavitev izven abonmaja.

Gledališča

Slovensko gledališče
Danes ob 16. uri v Kulturnem domu otroška igra v dveh delih «Obuti maček». V pripravi je božična pastoralna «Ta sveti dan vesel dan».

PEVCEM V NABREZINI

V torek, 20. t. m. ob 20.30 bo vaju pevskega zbora «Igo Gruden» v šolskih prostorih podružnice Glasbene matice v Nabrezini. Pevovalja Ambrozet prosí za točnost in polnoštevilno udeležbo!

Kje bomo silvestrovali?

V KULTURNEM DOMU! - Informacije in rezervacije na sedežu S. z. Bor vsak ponedeljek, sredo in petek ob 21. do 23. ure.

PARK HOTEL GORICA - Nova Gorica

Hotel Central Riviera - Portorož - vas vabi na priložnost silvestrovanje, ki bo tudi v GRIL BARU - Rezervacije sprejema recepcija.

HOTEL SLO - Ljubljana

HOTEL «MANTOVA» - Vrhnika prireja silvestrovanje. Informacije tel. 70120.

HOTEL SIDRO - RESTAVRACIJA PUNTA

HOTEL «LEV» - Ljubljana prireja veliko silvestrovanje - Informacije tel. 310555.

Restavracija LA MARINELLA

Restavracija FURLAN REPENTABOR - Tel. 227-125 priredi 31. 12.

veliko silvestrovanje

Prijetno okolje
Bogat silvestrovski menu
Odlidna pljača
IGRA ORKESTER
THE JAGUAR
Rezervirajte pravočasno!

Dr. SALVI MIRKO sporočam, da pričnem z ambulantnim delom z 2. januarjem 1967 od 14. do 15. ure
v DOLINI (stara občina)

Rok prijave zavarovancev pri S. Sabba do 31. 12. 1966.

Mali oglasi

TRGOVINA pohištva Bruno - oprema za kuhinje in dneve sobe iz formike. Lastna izdelava Fonderia št. 9 (blizu bolnice)

VEDEZEVALKA - grafologinja Stel. la Fonda, Ul. Giannatica 34; sprejema od 15. do 19. ure razen praznikov - govori samo italijanski.

SKOBEJNIKI, žaga na trak, kombi-nirka za štiri obdelave lesa, npr. odpraj pri Bevilacqua, Ul. della Tesa 12.

TRGOVINA pohištva Puzzi, Ul. Pascoli 5 ima na izbiro: spalnice, kuhinje, dneve sobe, omare, šiframbe, sprejemnice itd. Dobri posojli, Obiščite nas!

IZCEMO manekeno (modelo) za študijsko slikarstva, 2.000 lir na uro in povračilo potnih stroškov. Kolar - Ulica Cavana 15, Trst.

ZLATO, zajamčeno 18 karatov in samo zlato 18 karatov, 100% popusta za nakupe do 31. januarja. HOLLESCH, Piazza S. Giovanni, 1.

PRODAJAMO kombinirano sobo v baročnem stilu. Plačilo po dogovoru. Obrniti se na «Kožna galerija», Ul. Borisa Kidriča br. 32, Rijeka, ali po telefonu na št. 42900, Rijeka, po 20. uri ob sobotah in nedeljah.

Darovi in prispevki

V počastitev spomina pokojnega Fridejka Znidarčiča darujejo hčere 5000 lir za Dijsko matico.
V počastitev spom. Antona Mozetiča daruje družina Znidarčič 1000 lir za Dijsko matico.
V počastitev spomina pok. Mirka Kosmine daruje U.P. 5.000 lir za Dijsko matico.
Ob 18. obletnici smrti dragega strica Antona Miklavca darujeta Karlo in Marija Kette 1000 lir za Dijsko matico.
Karla Tankovič daruje 2.000 lir za Dijsko matico.
Namesto cvetja na grob pok. Ludvika Trampuzja daruje Angel Pipan 1000 lir za Dijsko matico.
Namesto cvetja na grob pok. Rudolfa Piškana daruje družina Angel Pipan 1000 lir za Glasbeno matico.
V počastitev spomina pok. Matije Sostiča iz Gropade daruje družina Kraji iz Trebč 1000 lir za Dijsko matico.
V počastitev spomina tragično preminulega nekda Bruna Darujeta teta in strc Miklavca 1000 lir za Dijsko matico.
V počastitev spomina ob 25-letnici smrti nekada Pinka Tomaziča darujeta Sonja in Just Colja 2000 lir za sklad Sergija Tončiča in 1000 lir za Sportno združenje Bor.
Namesto cvetja na grob pok. Matiji Sostiču iz Gropade daruje družina Drejeveca 1000 lir za Dijsko matico.

ZA PRAZNIKE IZBERITE NAJLEPSA IN NAJBOLJ PRAKTIČNA DARILA PRI

PARFUMERIJI

ALINE

Poslovstvo Mira Hreščak
TRST - PIAZZA DELLA BORSA, 4 - TEL. 37-239

URARNA T. TREVISAN

TRISTE - TRST - Corso Garibaldi 3 - Telefon 96-782
(Ob avtobusni postaji na Trgu Barriera Vecchia)

Autoaccessori PIPAN

Priljubljeni - Nosilci za smuči - Snežne verige - Pokrivala za radiatorje - Antifriz ter vse avtomobilske potrebščine in nadomestne dele najboljših znamk in kakovosti.
Velik parkirni prostor Takošnje montiranje
TRST - UL. SETTEFONTANE 34

Prijetno boste pričakali

NOVO LETO v ZIMSKEM VRTU (45,00 Ndin) in v RESTAVRACIJI (65,00 Ndin)

hotela «ILIRIJA»

v Ljubljani ob dveh orkestrih
V našem frizerskem salonu bomo dame počesali brezplačno
REZERVACIJE po telefonu 311-088 - interna 7

KINO PROSEK-KONTOVEL

predvaja danes, 18. t. m. ob 16. uri Cinemascope barvni film:

OSS - 77

OPERAZIONE FIOR DI LOTO

(OSS - 77 - OPERACIJA LOTOSOV CVET)

Igrajo: DOMINIQUE BOSCHERO, JEAN-LOUIS TRISTAN, GAJA GERMANI in YOKO TANI

KINO KRIZU

predvaja danes, 18. t. m. ob 16. uri Mirisch Pictures predstavi:

WEST SIDE STORY

Igrajo: NATALIE WOOD, RICHARD BEYMER, RUSS TAM- BLYN in RITA MORENO

Goriško-beneški dnevnik

S PRIČETKOM OB 21. URI

Jutri zvečer nadaljevanje seje občinskega sveta v Gorici

Zaključili bodo diskusijo o zakonskem predlogu za podaljšanje proste cone za nadaljnja tri leta

S SEJE POKRAJINSKEGA ODBORA

Na seji sveta bodo razpravljali tudi o oskrbovalnici v zavodih

Pokrajinski svet se bo sestel v četrtek, 29. t. m. ob 20.30 uri

Kino na bencinih

predvaja danes, 18. t. m. ob 15.30 uri Technicolor dramatični film:

LA CAROVANA DELL' ALLELUIA

(KARAVANA ALELUJE)

Igrajo: BURT LANCASTER, LEE REMICK, JIM HUTTON, PAMELA TIFFIN, DONALD PLEASANCE in drugi

ZA BOŽIČNE PRAZNIKE BO LEPO DARILO RAZVESELILO VASE OTROKE, SORODNIKE, PRIJATELJE IN ZNANCE

Trgovina MIKA

NABAVNA, Glavna cesta 148

ima na zalogi lepa in okusna darila po ugodnih cenah IGRACE, PARFEME, BIZUTERIJO, KOZNATO GALANTE- RIJO, PORCELAN, KRISTAL in druge ukrasne predmete.

Za vaš cenjeni obisk, najlepša hvala!

Občinski svet iz Gorice se bo po novno sestel v ponedeljek 19. decembra ob 21. uri, da bi nadaljeval diskusijo začeto prejšnji teden o težavah, ki se pojavile z zakonskim predlogom za podaljšanje proste cone.

Poleg tega da bodo po vsej verjetnosti zaključili razpravo o zakonskem predlogu, kakor tudi o mocijah, odnosno nezaupnic, ki so jih predložile posamezne politične skupine, bo občinski svet pričel obravnavati zajeten dnevni red, h kateremu so pristavili še nekaj točk kot na primer dodelitev Francoscu Codelli didaktično nadzorstvo nad občinskimi otroškimi vrtci, odobritev splošne trošarine za leto 1967 na blago proste cone, najem posojila 100 milijonov lir za javna dela (kanalizacije), podelitev podpore 1.5 milijona lir UGG za ureditev dvorane ob priliki manifestacij 50-letnice vkorakanja italijanske vojske, zahteva po delnem prispevku za izgradnjo pralnice v zavodu «Dante», izvolitev občinske komisije za kmetijstvo, spremembe pravilnika o osebnju itd.

Ljubljanski župan obiskal Gorico

Predsednik mestnega sveta Ljubljane ing. Marjan Tepina, ki se je prejšnji dan mudil v Novi Gorici, je bil na vjudnostnem obisku pri goriškem županu Michelu Martini in predsedniku pokrajinske uprave dr. Brunu Chientaroliju, ki sta ga sprejela na magistratu.

Ing. Tepino so spremljali predsednik občinskega sveta v Novi Gorici, dr. Jožka Sivčič in druge osebnosti. V pogovorih med predstavnik občinskih uprav so obravnavali možnosti sodelovanja s Slovenijo.

V ponedeljek, 19. t. m. ob 18. uri ponovitev filma:

LA CAROVANA DELL' ALLELUIA

(KARAVANA ALELUJE)

BOŽIČNO DARILO najlažje nabavite v TRŽAŠKI KNJIGARNI

UL. SV. FRANČIŠKA 20

IZPRED OKROŽNEGA SODIŠČA V GORICI

Prečkal je cesto pred vespistom ki se je zaletel v avto in se ubil

Tri leta zapora za krajo bakrene žice v tržiški elektrarni

KINO «IRIS» PROSEK

predvaja danes, 18. t. m. ob 16. uri Cinemascope barvni film:

UPPERSEVEN

L'UOMO DA UCCIDERE

(Upperseven, človek, ki ga je treba ubiti)

Igrajo: PAUL HUBSEHNID, KARIN DOR in VIVI BACH

IZ DOBERDOBA

Ivan Jelen - 77-letnik

Prejšnjo soboto je slavil svojo 77.letnico Ivan Jelen. Rodil se je 10. decembra 1889 v Doberdobi. Bil je načelnik godbenega društva, ki je v letih pred prvo svetovno vojno aktivno deloval v naši vasi. Kot invalid je moral v prvi svetovni vojni stalno šivati za avstrijsko vojsko, a najhujše ure svojega življenja je preživel med drugo svetovno vojno, ker so ga fašisti in Nemci stalno preganjali in enkrat so mu že s samokresom za tiličkom šteli sekunde življenja, vse zato, ker je skrival partizane v svoji hiši. Zaradi sodelovanja z narodnoosvobodilno vojsko so mu leta 1944 Nemci minirali in zažgali stanovanje, pod katerim so nekaj dni kasneje našli pet domačih fantov in deklet, ki so jih Nemci najprej trpinčili, naposled pa prepustili usodi pod dinamitom.

Leta 1914 se je poročil s Franciško Jarc, katera je tudi sama poskusila fašistično preganjanje in zaradi njegovih posledic je v povojnih letih podlegla. Kljub vsemu je Jelen vzgajal v zavedne Slovence dva sinova in dve hčerki, ki so tudi sami poskusili grenke ure zadnje vojne.

Naš slavljence je tudi stalen čitatelj Primorskega dnevnika od prve številke in se vedno pravi, da zjutraj, kadar vstane, najraje vpraša po dnevniku.

Zelimo mu še mnogo let življenja in da bi jih preživel bolj v miru in blaginji kakor prejšnja.

dne 23. oktobra letos kradla v termični elektrarni centrali ENEL v Trzinu bakreno žico ter da sta v ta namen vlomila tudi žabico pri vratih neke kabine, ki je služila tudi kot skladišče.

Iz poročila karabinjerjev iz Trzince je razvidno, da je neka ribčeva izvidnica dne 22. oktobra letos okrog 23. ure videla pri svojem obhodu v notranjosti ograjenega prostora ENEL dve sumljivi senci, ki sta hušknili mimo in izgizli v temo. S pomočjo drugih karabinjerjev so napravili sosedo okrog podletja in okrog ure ure poldne ustavili dve osebi, ki sta skušali preskočiti ograjo in pobegniti. Oba so aretirali in ju zadržali na karabinjerski postaji, kjer so ugotovili njuno identiteto. Visintin je pri tem sicer dal napoved, da zaradi česar je tudi moral odgovarjati pred sodiščem.

Karabinjerji so tudi ugotovili zlom žabice pri vratih skladišča, kjer je bila spravljena bakrena živa in ker oba obtožena nista dala zadovoljive razlage za svoje stikanje ob tisti uri v elektrarni, so ju pridržali pod ključem.

Državni tožilec je zahteval za Visintina 39 mesecev zapora in 90 tisoč lir globe, za Jacumina pa 32 mesecev zapora in 90 tisoč lir globe. Oba sta bila namreč že kaznovana. Zagovornika Pedroni in Pascoli sta zahtevala njuno oprostitve, pa čeprav samozaradi pomanjkanja dokazov. Sodišče je bilo drugačnega mnenja in je obsojilo Visintina na 20 mesecev zapora in 45 tisoč lir globe ter Jacumina na 15 mesecev zapora in 40 tisoč lir globe. Oba tudi na plačilo sodnih stroškov.

Dr. tož. Dr. Baiti; preds. sod. dr. Cenis; sodnika Arculeo in Mazarella.

BRUNO BRESCIANI

Radio - televizorji - superavtomatični pralni stroji - hladilniki - elektroagospodinjiski predmeti vseh svetovno znanih znamk

OPČINE - Narodna ul. 47 - Tel. 221711

PRIPOROČAMO SE ZA VAŠ CENJENI OBISK!

dežnik in torbica vse za 3.000

PISMO UREDNISTVU

Zaradi mraza v učilnicah včeraj niso imeli pouka

Spoštovani urednik,

seželi bi vas seznaniti z nezadovoljstvom, ki ga povzročata slaba kurdina Marussi, vd. Concion, mizar 65-letni Angelo Cozzutto, 90-letna Tranquilla Picilli, vd. De Pauli, ladjiski bolničar 71-letni Luigi Belli, upokojenec 76-letni Carlo Marcolini, upokojenka 75-letna Lucia Brumat, por. Brumat, tri mesece in pol stara Franca Filippetti, en dan stara Monica Pitton, uradnik 44-letni Todor Maljkovich, upokojenka 77-letna Giuseppeina Kancler, vd. Garbajelic, gospodinja 39-letna Laura Bernardi, por. Visintin, upokojenec 84-letni Pietro Zorzin, upokojenec 64-letni Stanislao Persoglia.

BOŽIČ darila

CATTARUZZA

via **BATTISTI 13**

blizu veleblagovnice STANDA

Kovčki od 2.800 dalje

Velika potna torba 2.800

Torbice iz pravega gamsovega usnja 4.900

Zložljiv dežnik 1.990

Marija Laković

Prejšnjo soboto zvečer je na svojem domu v Doberdobi umrla 84-letna Marija Laković, poročena Frandolič. Pokojnica je s svojim možem Jožefom predstavljala najstarejši rod v vasi. Zapustila je poročena sina in hčerko ter 91-letnega moža, ki je tudi najstarejši Doberdobe. Drugi sin jima je med vojno umrl zavoljo posledic vojne. Vedno je rada čitala Primorski dnevnik. Naše iskreno sožalje.

Včeraj-danes

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Od 11. do 17. decembra se je v goriški občini rodilo 21 otrok, umrlo je 18 oseb, bila je ena poroka in dva očitka.

ROJSTVA: Sabrina Pelican, Greta Mraček, Mauro Montanari, Nico Momesso, Antonella Novelli, Alessandro Rozic, Marco Bruckbauer, Daniele Bossato, Monica Pitton, Patrizia Gregorin, Nadja Battisti, Anna Obič, Roberta Rossi, Annarita Boschin, Cinzia Rapisarda, Angelo Battistuta, Lorenzo Sdraulig, Andrea Atzori, Vincenzo Cej.

POROKE: sobolekskar Ernesto Cristofoli in šivilja Maria Canali.

OKLICI: vodovodni monter Tullio Luigi Vorisi in Marisa Nella Coccani.

SMRTI: gospodinja 55-letna Giuseppina Cassanelli, por. Scardovelli, upokojenka 69-letna Emilia Pavlin, vd. Pischi, upokojenec 67-letni Oscar Fedon, kurjač 59-letni Paolo Ghiringhelli, 14 ur stara Maria Ermacora, gospodinja 74-letna Bernar-

TEMPERATURA VČERJ

Najvišja 5,5 stopinje ob 15. uri, najnižja minus 3 ob 3.; povprečne vlage je bilo 87 od sto.

ZAHVALA

Toplo se zahvalujemo vsem, ki so z nami sočustvovali ob brdki izgubi našega dragega moža, tata, nonata in brata

KARLA MARKOČIČA

Posebna zahvala č. g. župniku, darovalcem vencev in cvetja ter vsem, ki so ga spremlili na njegovi zadnji poti.

Zalujoči: žena Katarina, hčerke Vida, Irene in Marija z družinami ter drugo sorodstvo

Standrež, 16. decembra 1966

KONFEKCIJA MONCARO

GORICA - Verdijev korzo

Bogata izbira oblačil najbolje kakovosti za moške - ženske in otroke Zelo primerna in koristna BOŽIČNA DARILA pri nakupu zimске športne konfekcije po izredno nizkih cenah.

(UGODNA MENJAVA DINARJEV)

Včeraj, 17. decembra so v Gorici odprli novo poslovalnico

v i t t a d e l l o

Lastnik G. CONTIN • GORICA - CORSO ITALIA 82

TRGOVINA, KJER GOTOVO PRIHRANITE • OBLAČILA ZA MOŠKE, ŽENSKE IN OTROKE

NA TISOČE KOSOV JE NAPRODAJ PO TOVARNIŠKI CENI • IZ NAŠIH 7 TOVARN DO KUPCA • ZATO BLAGO vittadello STANE MANI

ŠPORT ŠPORT

DOMAČI NOGOMET

Danes v Nabrežini slovenski derby Vesna-Primorje

V Boljuncu juniorski derby Breg-Primorje

III. KATEGORIJA

Jutri, v nedeljo 18. t.m.
V Nabrežini ob 10.30
VESNA - PRIMORJE

V Nabrežini ob 14.30
AURISINA - PRIMORJE

V Miljah ob 10.30
MUGGESANA - BREG

V Ul. Flavia ob 10.30
S. ANNA - UNION

V Boljuncu ob 14.30
ROSANDRA Z. - S. SERGIO

JUNIORI

V Boljuncu ob 10. uri
BREG - PRIMORJE

V Drevoredu R. Sanzio ob 12.30
ARSENAL - UNION

NARAŠČAJNIKI

V Miljah ob 9. uri
MUGGESANA - BREG

NOGOMET DANES

ALIGA

BOLOGNA - BRESCIA
Bigi
FOGGIA INC. - ROMA
Carminati
LANEROSI VIC. - MANTOVA
Torelli
LAZIO - INTERNAZIONALE
Francescon
LECCO - SPAL
Acernese
MILAN - ATALANTA
Vitullo
NAPOLI - CAGLIARI
Pieroni
TORINO - FIORENTINA
Angonese
VENEZIA - JUVENTUS
D'Agostini

BLIGA

CATANIA - ALESSANDRIA
Gussoni
CATANZARO - REGGINA
Piantoni
GENOVA - VARESE
Lo Bello
LIVORNO - NOVARA
Fiduciaci
MESSINA - POTENZA
Pisano
MODENA - PISA
Nencioni
PALERMO - SAMPDORIA
Sbardella
REGGIANA - SALERNITANA
Giola
SAVONA - AREZZO
Valagussa
VERONA - PADOVA
Oriando

A SKUPINA

CLIGE

CREMONESE - TREVIGLIESE
Sabatini
LEGNANO - TRIESTINA
D'Amico
MARZOTTO - MESTRINA
Cimma
MONZA - PIACENZA
Sgheri
RAPALLO - BIELLESE
Palumbo
SOLBIATESE - PRO PATRIA
Marchetti
TREVISO - ENTELLA
Mascali
VERBANIA - CRDA
Cardelli
UDINESE - COMO
Gialluisi

☆ SNEŽNE RAZMERE ☆

Zičnica Krvavec, -12, 60 cm snega, zičnica redno obratuje; zičnica Zelenica, Ljubljana, predor, -4, 60 cm snega; Vrtača, -5, 100 cm, suh sneg; Vrh Zelenice, -6, 125 cm, zičnica in vlečnica obratuje; zičnica na Vogel, Bohinj, -7, 80 cm snega, zičnica in vlečnica obratuje; zičnica Vitranec, spodnja postaja, -14, 10 cm, zmrazjen sneg, spodnja postaja, 60 cm, srednja postaja, 90 cm, zičnica obratuje; zičnica na Španov vrh, spodaj, -5, 10 cm, zmrazjen sneg, srednja, 45 cm, zgornja, 5 cm, pršica na 65 cm podlaga; zičnica Koruška, cesta prevozna; Pohorska vzpenjača, zgornja postaja, oblačno, 65 cm suhega snega, vse naprave delujejo; Kredarica, -12, 250 cm; Dom na Komni, -9, 80 cm suhega snega, pot prehodna, cesta do Savice prevozna, tovarna zičnica obratuje; Vršič, Erjavčeva koča, -15, 105 cm, oranice; Planica, -14, 32 cm, oranice; Bled, -5, ni snega, zičnica ne obratuje; Pokljuka, -12, 50 cm, suh sneg, cesta prevozna, zičnica ne obratuje; Jezersko, -9, 4 cm, zmrazjen sneg; Ljubljana, -5, ni snega; Kurešček, -6, 10 cm, trd sneg, cesta prevozna; Rakitina, -12, 20 cm, sren, jezero zamrznjeno, vlečnica obratuje; Novo mesto, -7, jasno, 2 cm, zmrazjen sneg; Polžovo, -2, 10 cm, cesta prevozna; Dom na Travnih gorah, -11, 40 cm, sren; Zaplana, -5, ni snega; Postojna, -9, ni snega; Lokve, -7, 10 cm, sren, vlečnica obratuje; Livek, -4, ni snega; Orni vrh nad Idrijo, -7, 15 cm, sren, vlečnica obratuje; Maribor, -1, ni snega; Črna na Koroškem, -15, 30 cm snega; Slovenjgradec, -9, snežne lise; Celje, -5, ni snega; Velike Bloke - Slivnica, -10, 15 cm starega snega; Kobarič, -3, ni snega; Dolina jezera, -5, ni snega; Mirza gora, -5, 27 cm snega, cesta prevozna; Partizanski dom na Koplji, -2, 20 cm pršica na 60 cm podlaga.

ŠPORTNIKI!
V trgovini
VELIAK - ŠPORT
v Ul. dell'Istria 13, tel. 44-237
dobite vse potrebno za smučanje in za druge panoge športa. - Kvalitetno blago po konkurenčnih cenah

TRGOVINA S CEVLJI
ALTA MODA
TRST
UL. G. GALLINA, 3
TEL. 31-822

GOMMA PLASTICA
Ulica dell'Istria 8, tel. 50-054 (pri Sv. Jakobu)
LASTNICA
A. BIRSA
vam nudi vse hišne potrebe: ščine, torbe, igrače, lutke, plastiko za podelitve, imitacija parкетов
Vse po konkurenčnih cenah!

SIVALNI STROJI
novi in rabljeni
«SINGER», «NAUMANN»,
avtomatični zig-zag.
omarice, nadomestni deli
pri COSULLI, Via Manzoni, 4

PELLUX
TRST, UL. UDINE 41
(200 m od glavne postaje)
TORBICE «SKA» OD L 1000 DALJE
DEZNIKI FANTAZIJA NYLON OD L 1000 DALJE
POSEBNI POPUSTI!

ZAJAMČENO ZLATO
18 KARATOV
GRAM PO 700 LIR
DOBITE V
ZLATARNI IN URARNI
FANO
TRST, UL. MAZZINI, 49

«Hotel Mantova» Vrhnika
in restavracija Močilnik
vam lepo in poceni postrežeta

HOTEL SLON LJUBLJANA
TITOVA UL. 10 - TEL. 20641-43

HOTEL Z MODERNIM KONFORTOM • PRIZNANA MEDNARODNA IN NARODNA RESTAVRACIJA • NOČNI BAR Z MEDNARODNIM ARTISTIČNIM PROGRAMOM • KAVARNA • SLAŠČIČARNA • KLUBSKI IN BANKETNI PROSTORI

ZLATARNA URARNA FANO
TRST, PASSO S. GIOVANNI, 1

VERIZICE, PRSTANI, ZAPESTNICE, URE NAJBOLJSIH SVICARSKIH ZNAMK

POPUST 10 %

SEBOFLEX
VSE ZA KINO IN FOTOGRAFSKI MATERIAL
Trst, Ul. Mazzini, 53. Tel. 733-361
Prijetelje in znance naprošamo, da nas obiščejo!!

SPLOSNA PLOVBA PIRAN

vdružuje s svojimi tovarno-potniški mi ladjami:
redno linijo okoli sveta redno linijo z Južno Ameriko redno linijo z zahodno Afriko ter nudi prevoze po vsem svetu z modernimi transportnimi ladjami od 8.000 do 18.000 ton nosilnosti. Za vse informacije se obrnite na upravo podjetja:
«SPLOSNA PLOVBA», Piran Zupaničeva ul. 24 in na naše agente po vsem svetu.
Telef: 035-22, 035-23
Telegrami: Plovba Piran
Telefoni: 73-470 do 73-477

P MARKET

Turisti, izletniki - največjo izbiro blaga za vaše izlete imajo P MARKETI v

● KOPRU ● SEŽANI ● NOVI GORICI

- PREHRAMBENO BLAGO
- BLAGO SIROKE POTROŠNJE
- SPOMINKI
- TRAVEL PAKETI
- BIFE
- MENJALNICA
- 10% POPUST PRI NAKUPU NEPREHRAMBENEGA BLAGA S TUJO VALUTO
- ODPRTO NEPRIKINJENO OD 7. DO 20. URE, OB NEDELJAH PA OD 7. DO 11. URE

PREHRANA

ARETTA
ULTRA THIN
med elegantnimi in preciznimi urami je naicenejša znamka

Generalno zastopstvo «LA CLESSIDRA»
Trst - Piazza S. Antonio Nuovo N. 4-I. nadstropje

IMPORT: prodaja na veliko in drobno
VELIKA IZBIRA zlatine po tovarniških cenah!
Izreden popust - Garancija

URARNE IN ZLATARNE SEOMAK

● TRST Viale XX Settembre 16 tel. 96016
● NABREŽINA (center)
● SESLIAN (center)

ZIATNI IN SREBRNI OKRASNI PREDMETI

modellina calzature

klasirani in najnovejši modeli
cevčev najboljših znamk

VELIKA IZBIRA ZA MOSKE - ŽENSKA - OTROKE

UL. F. Filzi 3, TRST, tel. 37-797 (vogal Ul. Machiavelli)

ZLATARNA IN URARNA
AVALA
TRST, VIA ROMA št. 22

ZLATO 18 KARAT po najnižjih cenah v mestu
ZLATO 7 KARAT
URE na znamk od Lit. 2.500 dalje.
VELIKA IZBIRA zlatih in srebrnih okrasnih predmetov.

Sintetične preproge

in preproge za hodnike iz plastike «BALATUM» in «MERA KLON». Moderno pokrivanje podov s gumo «MOUQUETTE» in ploščice «RIKETTO» in «ARMSTRONG». Bezna vrata «ROLLPORT», benceške zaveske (tende veneziane) Hitra ureditev s specializiranim osebjem.
A. R. P. ITALPLAST, Trst, Trg Ospedale št. 6 Tel. 95-919

MARCHI Gomma
FONDATA NEL 1912

Trieste
Via della Zonta 9, tel. 23-019
Via Valdirivo 33, tel. 31-559
Via Torrebianca 30, tel. 31-559

Velika zaloga gumenega in plastičnega blaga

Avto: Pnevmatike Continental, Seiberling, Michelin, Pirelli; popravilna orodja in približine; preproge; olja; manometri itd.

Šport: Sotori; čolni; zunanji motorji; boje; sklopne postelje; posode za led, naphiljive ležalne blazine; ležalniki; obleke za podvodni lov.

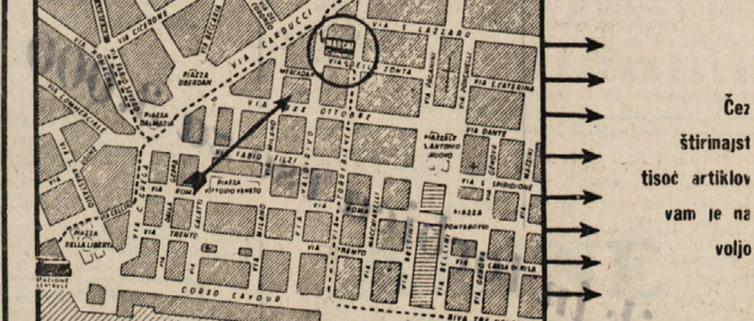
Industrija: Transportni vrtačvi; jermeni; cevi; fasonski kosi; posode vseh mer; škornji; potapljaške obleke; gumijaste plošče; plastične mase in «plexiglas» (poliakrilno steklo); emolipren; surovine za izdelavo polistirenskih predmetov, polivinil; «emoplen»; polietilen; najlon itd.

Za dom: Vsi predmeti za hišo: preproge; tiaki; pohištvo; lekarna; zaves; ležalne blazine itd.

Igrače: Obširen sortiment.

Sanitarije: Predmeti za laboratorije in bolnice.

Uvoz - izvoz

Čez štirinajst tisoč artiklov vam je na voljo

● Ob nedeljah in ponedeljkih zjutraj je trgovina zaprta ●

IVO JUVANČIČ

PRED ŠTIRIDESETIMI LETI...

(Izredni fašistični zakoni, diktatura, obkroževanje Jugoslavije...)

Mogoče, da je Mussolini 1925 in še spomladi 1926 upal, da mu bo uspelo, da priveže Jugoslavijo na svoj voz in jo odtrga od Francije; o tem je težko soditi, ker ne poznamo zlasti aktov o razgovorih z Ninčičem v tem času. Verjetnost, da bi se to posrečilo, je pa bila majhna za tistega, ki ve, kako je stara Srbija visela na zvezdi s Francijo. Slabe izkušnje je imela iz dobe prve svetovne vojne, ko je Sonmino hodil svoja pota in stari Pašič svoja; o tem dobro piše Vallani v svoji zadnji že omenjeni knjigi.

Skratka, rekli smo že, da je Mussolini imel dve osi na Balkanu jugoslovansko in albansko, ker se kolo prvič ni hotelo vrteti po njegovi volji, je začel z Albanijo. Predsednik Zogu je že tako prešel na italijansko stran, ki ga je finančno bolj podprla kot pa Jugoslavija, dasi je za njeno pomočjo spodnele tekmeča in predhodnika Fan Nolinja. Že oktobra 1925 je Mussolini osebno dal navodila, da se na Zoguja izvrši «pritisak za spopolnitev sporazumov» (Documenti l.c. dok. 157 str. 154). Nato pa zavladala daljši molk v italijanskih dokumentih, tja do druge polovice leta 1926. To je tretja Mussolinjeva akcija, ki se je končala z italijanskim protektoratom nad Albanijo. Ogledati si jo pa moramo v bistvenih potezah od blizu, ker je naperjena proti Jugoslaviji.

Zelo simptomatično najdemo v italijanskih dokumentih, toda samo pod črto priobčen brzojav italijanskega poslanika

Bordera v Beogradu z dne 5. 6. 1926, v katerem sporoča, da bi Ninčič želel, da bi Italija dala boljše pogoje italijanskim državljanom slovenskega porekla (Documenti l.c. str. 238), ko je govora o jugoslovanski ratifikaciji netunskih konvencij, ki so naletele na odpor zlasti Hrvatov, o Slovencih ni govora (prav tam dok. 327 str. 238). V italijanskih dokumentih je to edina aluzija na pravice jugoslovanskih manjšin pod Italijo. Če je bil to edini korak zunanjeje ministra Ninčiča, ne vemo; treba bo brskati po beograjskih arhivih. Tu gre le za »željevo« jugoslovanskega ministra in kakšen je Mussolinjev odgovor? Ga ni. Pač pa sledo po italijanskih dokumentih s tem v zvezi neposredno direktive Mussolinija za akcijo v Albaniji: Italijo, da so »velike sile pooblastile, da brani, podpira Albanijo (Documenti l.c. dok. 333, 334 str. 292 dalje). Z Albanijo tečejo pogajanja ves junij 1926, v katerih se Mussolini sklicuje na deklaracijo poslanikov zapadnih vesele iz leta 1921., katere pa Zogu noče sprejeti v novo pogodbo. Mussolini vztraja pri tem; zahteva ultimativno podpis nove pogodbe, od katere je odvisna vsaka nadaljnja finančna pomoč. O razširitvi jadranskega pakta z Jugoslavijo ni več govora.

Tu najdemo zanimivost, da je angleški poslanik v Albaniji stal na strani Zoguja in se zato Mussolini obrne in pritoži pri Chamberlainu, ki dučujujo ugodni in disciplinira svojega poslanika (Documenti l.c. dok. 376 str. 279 itd.). V kakšni smeri je šla italijanska politika, nam njeni dokumenti sami razkrijejo. Bila je »premišljen poskus obkrožitve SHS-Jugoslavije po verigi italijanskih sporazumov s sosednimi državami« kot je pisal neodvisni list «Reč» v Beogradu in je pod te njene besede sporočene v Rim po italijanskem poslaniku, podtajnik zunanjeje ministrstva Grandi, nato zunanji minister, zapisal svojo pripombo: «Da, to prav hočemo» (Documenti l.c. dok. 425 str. 329).

Se ne mesec nato, samo dva dni po sestanku s Chamberlainom v Livornu (30. 9. 1926.), pošlje Mussolini Badogliu,

načelniku glavnega štaba italijanske vojske, zanimivo pismo. Prep. pa moramo omeniti, da ne vemo, če je Mussolini s Chamberlainom razpravjal o Balkanu. «Razgovor je bil dolg... samo izveček nam je znan» pravi italijansko poročilo (Documenti l.c. dok. 442-444 str. 324-3459). Mussolini Badogliu pa zauka: (Documenti l.c. dok. št. 446 str. 346-347): Pripraviti 20 divizij, ustvariti v oficirjih napadalno in ofenzivno miselnost, saj je Italija danes... zmožna dati SHS lekcijo, ki lahko popravi mentalne in politične zablode vsakega ljudstva... Niti minute ne smemo izgubiti. Citiram le najvažnejše točke. V uvodu se duče sklicuje na poročilo vojaškega atašeya v Beogradu, ki ni priobčen, toda nam v štirih točkah prikazuje »nekaterih elementov situacije med Italijo in SHS, nakar sledi kot «moralna», bi rekli praktičen zaključek, govor o divizijah. Situacijsko poročilo je strnjeno v besede, da »nas sovražijo bolj prezirajo v Jugoslaviji, kar je ostanek habsburške duševnosti in francoskih spletk« (točka 1). Srbi se zblizujejo s Hrvati na račun Italije in sprejemajo »zablode hrvaške identite« (točka 2). V 3. točki omeni, da se je to zgodilo zlasti, odkar je Italija odklonila balkanski Locarno in se zblizala z Romunijo in Bolgarijo.

V tem dokumentu, ki ga je Mussolini skoraj gotovo napisal v neki njemu lastni jezi, za katero pa tu ne moremo najti bližnjega poudara, je kar dobro razkril svoj načrt glede Balkana in Jugoslavije. Ne vemo, kaj je Badoglio, ki se je udeležil kot delegat podpisu Rapalla, Mussoliniju odgovoril. Mussolinijevo pismo je samo akt zunanjeje ministra, ne pa vojne. Najbrž pa je dučujujo šlo za to, da vojska spozna, kakšna je splošna linija zunanjeje politike in mogoče še za to, da pripravi vse za vsak primer, saj je 30. novembra 1926. bil podpisan »arbitražni pakt, pakt prijateljstva« z Albanijo, njena popolna kapitulacija in podreditve fašizmu (Documenti l.c. št. 607 str.).

Ta pakt moramo smatrati za prelomnico politike do Jugo-

slavije in s tem se strinja tudi italijanska politična literatura povojne dobe. Beogradu je zastala sapa, italijanski dokumenti govore jasno: Ninčič je bil «presenečen», pravijo nedolžno, ali pa si je znal nadeti diplomatsko masko «presenečenja», da prikrije vsaj za hip, kar je sledilo: Podal je ostavko na mesto zunanjeje ministra in priznal polom svoje politike do Italije, ki jo je le hotel držati na liniji prijateljstva, kot jo je začrtal jadranski pakt. Jugoslovanska vlada je padla.

V čem je bil fašistični udarec, ki je prišel s strani, preko Albanije, da se tako izrazim? Prvič, pozabiti ne smemo, da je Srbija od starih dni gledala na Albanijo, tam je bil Skader, ki ga opevajo srbske narodne pesmi. Drugič, preko tega dela Albanije pelje najkrajša pot, ki veže Srbijo z morjem. Da je vse to res, omenim spomine Stojadinovića, ne da bi citiral, ki so izšli pred dobrima dvema letoma v Buenos Airesu; tistega Stojadinovića, ki je bil jugoslovanski ministriški predsednik v letih pred II. svetovno vojno, ko je Italija zopet iskala Jugoslavijo kot protutež Nemčiji. Ta pripoveduje, kako mu je stari Pašič razlagal, da je bilo po I. svetovni vojni muho narobe, da se je SHS toliko trudila, da pridobi Reko, ko bi morala iskati, da pride preko Albanije do morja. To da je interes Srbije. Niso nam znane še vse tajnosti arhivov, tudi italijanski diplomatski so le izbrani dokumenti. Ne poznamo še žal, koliko so sploh ohranjeni dokumenti stare Jugoslavije. Iz vsega rečenega si pa lahko predstavljamo pretres, ki ga je Mussolini povzročil v Beogradu, ko je z novo pogodbo z Albanijo kar trdo stopil na albanska tla. In v njegovo opravčilo še povejmo, da je že vsa italijanska politika prejšnjega stoletja in še bolj po 1900 gledala na Albanijo kot na svoje interesno sfero, saj so tja že pred vstopom Italije v I. svetovno vojno vkorakale italijanske čete zaradi varnosti Otrantske ožine, ki odpira pot v Jadransko morje. Tako je bilo s to rečjo.